UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

ZNOVUOBJEVENÁ SYNODALITA.

Rigorózní práce

Autor: Mgr. Petr Žůrek, S.T.D.

Olomouc 2022

Poděkování

Chci touto cestou poděkovat Bohu, všem přátelům, rodině a dobrodincům. Přesto, že zákeřné onemocnění covidem (od ledna až do června 2021) moji práci přerušilo na měsíce, a přineslo asi trvalou změnu do mého životního rytmu, jsem vděčný za příležitost projevit díky. Poděkování patří i manželce a rodině za trpělivost a ochotu, s níž mi vytvářeli podmínky pro studium a psaní tohoto textu. Současně také patří velké poděkování Mgr. Robertu Svatoňovi, Ph.D. a P. Mgr. Josefu Mikuláškovi, Ph.D. za cenné odborné konzultace a Cyrilometodějské teologické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci vypracoval samostatně a veškeré použité zdroje řádně cituji.

V Olomouci 20. 06. 2022

Mgr. Petr Žůrek, S.T.D.

Digitálně podepsal Mgr. Petr Žůrek, S.T.D.
Datum: 2022.06.20 15:46:48 +02'00'

Mgr. Petr Žůrek, S.T.D.

Obsah

Anotace **6**

Annotation **10**

Modlitba za Synodu biskupů 2021 – 2023 ..... **14**

Úvod **15**

Struktura práce 16

Cíle práce 17

Repliky 18

Výzvy 18

1. Reaktivní nebo proaktivní Církev? **20**

1.1. Krize reaktivní církve dneška 22

1.2. Dynamika proaktivní synodální církve 27

1.3. Kde se vzala synodalita? 29

1.4. Mluvme o synodálním společenství, o Božím člověku v něm a Božím synodálním lidu 34

2. Církev a Ježíš se nám otvírají na synodálním putování **47**

2.1. Terminologická a koncepční vyjasnění 48

2.2. Pojetí synodality 50

2.3 Synodalita, společenství a komunita 52

2.4 Synodalita a kolegialita 55

2.5 Synodalita a konciliarita 57

2.5 Synodalita a sobornost' 59

2.6 Synodalita a spoluodpovědnost 61

2.7 Synodalita a spoluúčast 63

2.8 Synodalita a demokracie 65

2.9 Synodalita a dialogická filozofie 67

Shrnutí 70

3. Synoda biskupů a II. vatikánský koncil **71**

3.1. Synoda biskupů jako moment překvapení 72

3.2. Strategický skok – papežův dokument 74

3.3. Aktuální znění článku o Synodě biskupů 74

4. Jeruzalémský princip - synodalita v konkrétní církvi ... **77**

4.1. Novost Jeruzalémského principu 77

4.2 Růst v synodální církvi 82

4.3. Růst v synodálním dialogu 83

Závěr 84

ZÁVĚRY 87

Biblické a teologické hledisko 88

Procesy kolegiality 89

Forma mentis 91

Autoři a výzkum 91

O synodálních teologiích 93

Koncepty, termíny, ideály 96

Růst k vítězství 98

Použitá literatura a církevní prameny: 99

Církevní prameny: 104

Internetové zdroje 105

Použité zkratky 109

Anotace

Název této práce zní zcela záměrně „Znovuobjevená synodalita“. Chce odkazovat k dobrodružství, které přinášejí teologické vědy. Badatelské úsilí je totiž zaměřené na objevování, ale především pozorného čitatele uvede do nového uchopení námětu. Domníváme se, že odhalíme zcela novou konceptualizaci tématu synodality. Překračujeme pouhou praxi synod či koncilů, a nebo jiných organizačně právních událostí v Církvi.

Tato rigorozní práce je zpracována specifickým pohledem. Téma synodality studujeme v kontextu současné teologické (pohledem západní latinské) reflexe po začátku nového tisíciletí. Přihlížíme k porozumění a přijetí (recepci) tohoto tématu v České republice. Také se v této práci odráží osobní zaměření autora na výzkum v této oblasti. Dotkneme se i některých přesahů do kanonické praxe západní Církve (CIC 1983). Zároveň sledujeme různá prohlášení a dialogy k tzv. „Františkově reformě“.

Cílem této práce je všimnout si některých významných zkušeností se synodalitou v životě Církve. Chceme i srovnat deklarované a aplikované hodnoty v této oblasti s principy a hodnotami katolické teologické nauky. Pokusíme se identifikovat některé zajímavé momenty praxe Církve, případně si všimnout i přetrvávajích rozporů. Základem pro zpracování tématu je studium a analýza některých významějších dostupných knih a dokumentů. Nabízíme průzkum názorů odborné veřejnosti a nezbytnou vlastní reflexi. Přihlížíme také rozšíření pohledu na téma synodality v kontextu současné specifické synodální přípravy na událost Synody o synodalitě 2021 - 2023.

Vycházíme z předpokladu, že znovuobjevená synodalita

je skutečně fenomenální plod Ducha svatého. Je také Božím obdarováním celé putující Církvi, která pro své globální zaměření (má hlásat Krista všem národům) a otevřenost (je katolická – tedy pro všechny) je klíčovým duchovním a humanitním světovým hráčem. Církev je hybatelem sdílení Boží blízkosti a hodnot křesťanského života a nauky. Tato práce proto rovněž směřuje k identifikaci těchto hodnot v každodenní individuální i kolektivní praxi života Kristových přátel a učedníků.

Pokoušíme se nabídnout čtenáři koncepční celek, který v oblasti teologických nauk bude vhodným prohloubením k ucelenému studiu tématu synodality. Naše bádání se přirozeně pohybuje především v okruhu učitelské služby církve a možného přesahu a inspirace do oblasti vyučování víry a křesťanské pedagogiky. Téma studujeme především pohledem širšího dialogického kontextu církevní služby. Náš život se děje v otevřené a kritické (i když ne nábožensky vzdělané) soudobé společnosti, která většinou vnímá Církev neutrálně nebo pozitivně. Naše specifikum je doprovázení a blízkost lidem, právě v jejich radostech a starostech (GS 1).

Zároveň je třeba zdůraznit, že synodalita je skutečná práce Církve. Proto přirozeně i různé teologické vědy a nauky, praxe a misie (apoštolské a misijní úsilí), jsou tímto stavebním kamenem (konstitucionálním prvkem) a pojivem (cementem) aktivity Církve dotčeny. Děje se v ní a skrze ni trvalá inspirace, spoluvytváření života. Zároveň se na tomto ději všichni aktéři podílí spolu s Duchem svatým, s učitelským i pastýřským úřadem. Do něj vkládají a zapojují vlastní dary a charismata.

Dovolujeme si také v závěrečné kapitole představit jakousi vlastní pozici a nový koncept. Dali jsme mu název „Jeruzalémský princip“. Hlavním důvodem je, aby si pozorný čtenář uvědomil

skutečnou novost. Zároveň upozorňujeme na nejhlubší zakořeněnost principu synodality v životě Církve.

Stojíme u vzniku nové hermeneutiky synodální a koncilní zkušenosti Církve. Díky velké historické zkušenosti a nepřerušené kontinuitě. Můžeme dívat jak do minulosti, třeba skrze zkušenosti církevních otců, na některé významné synodální události a procesy. Nově vnímáme také současnost a sebe, zvláště při pohledu na některé formativní koncily (zvláště je důležitý ten poslední – Druhý vatikánský koncil, který byl slaven v letech 1962 – 1965) a synody (zvláště biskupské synody posledních desetiletí, ale také všechny ostatní projevy synodálních aktivit) či jiné projevy aktuální synodality a také ekumenické dialogy. Mějme důvěru i do budoucnosti. Ta může být motivovaná otevřeností a pravdivostí před Bohem, jak na této, tak i příštích společných synodálních putováních.

Tato práce se přirozeně zabývá jen některými tématy. Nevstupujeme zcela záměrně a detailněji do velmi aktuálního procesu, průběhu a hodnocení Františkovy synodální cesty. Nejde nám o zkoumání procesu a přípravu Synody biskupů. Nechceme ani podrobné hodnocení procesů v diecézích nebo v rácmi biskupských konferencí, a ani o detailnější pohled na německou synodální cestu. Nabízí se nám také více směrů dalšího rozvoje tohoto tématu. Pro praxi a činnost církve budou jistě důležitá témata jako hodnocení Plenárního sněmu, fenomény příchodů a opouštění Církve, děkanátní a farní synodalita, synodální spiritualita a misijní synodální struktury, tradice a inovace synodálního putování a další. A za klíčové úkoly chceme zdůraznit prohloubení nezbytné teologické reflexe, zvláště trinitární teologie a širší interdisciplinární spolupráce.

Klíčová slova

Synodalita církve koncil synoda Synoda biskupů Jeruzalémský princip papež František

Annotation

The title of this work is intentionally titled „Rediscovered Synodality“. It intends to refer to the adventures of the theological sciences and research efforts aimed at discovery, but above all it will bring the attentive reader into a new grasp of the subject and, we believe, a completely new conceptualization of synodality that goes beyond mere synod or council practice, or other organizational and legal events in the Church.

This rigorous work is elaborated by looking at the topic of synodality in the context of contemporary theological (from the point of view of Western Latin) reflection after the beginning of the new millennium. We take into account the understanding and acceptance (reception) of this topic in the Czech Republic, it also reflects the author's personal focus on research in this area, and we also touch on some overlaps in the canonical practice of the Western Church (CIC 1983). At the same time, we follow various statements and dialogues on the so-called ‚Francis Reform‘.

The aim of this work is to note some important experiences with synodality in the life of the Church, to compare the declared and applied values in this area with the principles and values of Catholic theological doctrine and to identify some interesting moments in the Church's practice, or to notice persistent contradictions. The basis for elaboration of the topic is the study and analysis of some available important books and documents, a professional public opinion survey and the necessary self-reflection, with a possible broadening of the view in the context of the current synodal preparation for the Synod event on synodality 2021-2023.

We assume that the rediscovered synodality is indeed a phenomenal fruit of the Holy Spirit and of God's gift to the whole

living Church, which for its global focus (to proclaim Christ to all nations) and openness (is Catholic - that is, for all) is a key spiritual and humanitarian world player and a proponent of sharing God‘s closeness and the values of the Christian life and doctrine. Therefore, this work also aims to identify these values in the daily individual and collective practice of the lives of Christ's friends and disciples.

We are trying to offer the reader a conceptual whole, which in the field of theological sciences will be a suitable deepening for a comprehensive study of the topic of synodality. Our research naturally moves mainly in the area of the teaching service of the Church and possible overlap and inspiration in the field of teaching the faith and Christian pedagogy. We study the topic primarily from the perspective of the broader dialogical context of church service and life in an open and critical (though not religiously educated) contemporary society, which mostly perceives the Church neutrally or positively, especially for accompaniment and closeness to people, especially in their joys and worries (GS 1) .

At the same time, it must be emphasized that synodality is the real work of the Church. Therefore, of course, various theological sciences and doctrines, practices and missions (apostolic and missionary efforts) are affected by this building block (constitutional element) and binder (cement) of the Church‘s activities, permanently inspired, co-created and at the same time involved in it together with the Holy Spirit, the teaching and pastoral office and the involvement of their own gifts and charisma

In the final chapter, we would also like to introduce our own position and a new concept, which we have named the "Jerusalem Principle". The main reason is for the attentive reader to realize the true novelty and, at the same time, the deepest roots of the principle

of synodality in the life of the Church.

We stand at the emergence of a new hermeneutics of the Church‘s synodal and conciliar experience. Thanks to great historical experience and uninterrupted continuity, we can look to the past - for example, through the experience of the Church Fathers, to some important synodal events and processes. We also newly perceive the present and ourselves - especially when looking at some formative councils (especially the last one - the Second Vatican Council, which was celebrated between 1962 - 1965) and synods (especially the episcopal synods of recent decades, but also all other manifestations of synodal activities) or other manifestations of current synodality as well as ecumenical dialogues. Let us have confidence in the future, which may be motivated by openness and truthfulness before God on this and future common synodal journeys.

This work naturally deals with only some topics and does not enter intentionally and in more detail into the very current process, course and evaluation of the Francis Synodal Journey (this is the process and preparation of the Synod of Bishops), evaluation of processes in dioceses or episcopal conferences, or a more detailed look at the German synodal route. There are also more options in the direction for further development of this topic. Topics such as the evaluation of the Plenary Assembly, the phenomena of arrivals and departures of the Church, deanery and parish synodality, synodal spirituality and missionary synodal structures, traditions and innovations of synodal wandering and others will certainly be important for the practice and activities of the Church. And for the key tasks, we want to emphasize the deepening of the necessary theological reflection, especially Trinitarian theology and wider interdisciplinary cooperation.

Keywords

Synodality Church Council Synod Synod of bishops, The Jerusalem principle Pope Francis

Modlitba za Synodu biskupů 2021 – 2023

Zde jsme,

před tebou, Duchu Svatý, shromážděni ve Tvém jménu.

Provázej nás Ty sám,

vstup do našich srdcí a vytvoř si v nich domov.

Ukaž nám cestu,

kterou se máme vydat

uč nás, jak na ní vytrvat.

Jsme zde s přetěžkým břemenem svých slabostí a hříchů.

Nedopusť, abychom propadli zmatku,

nedopusť, aby nás nevědomost[1] svedla na scestí,

nedopusť, aby předpojatost ovlivnila naše činy.

Dej, ať v Tobě nalezneme naši jednotu,

abychom věčnému životu kráčeli vstříc společně,

abychom nesešli z cesty pravdy a neodchýlili se od toho, co je správné.

To vše žádáme od Tebe,

jenž jsi při díle na každém místě a v každém čase,

a ve společenství s Otcem i Synem na věky věků. Amen.[2]

---

[1] Na tomto místě může být zajímavé, a snad i VHODNÉ použít v modlitbě jiné slovo: *vědomost.* Právě u lidí nábožensky a teologicky vzdělaných a kompetentních ve věcech víry a života Církve, může být téma znalostí a představ s nimi spojených, jedním ze silných momentů brzdících přitakání tomu aktuálnímu, co Duch říká. Zvolání by znělo takto: *Nedopusť (Duchu svatý), aby nás vědomost svedla na scestí.*

[2] Zjednodušená verze modlitby synodální cesty z Vademecum for the

Úvod

‚Synodalita' si prošla v posledních padesáti letech překotným rozvojem. Domníváme se, že na cestě znovuobjevování synodality vás zaujme několik důležitých faktů. První a důležitý poznatek naší práce je, že nebyla v době koncilu známa. Nebyla tedy ani systémově rozpracována. Objevuje se sice brzy po něm, a v osmdesátých letech dvacátého století již běžně zkoumána a popularizována. Přesto je jen postupně jako jeden z plodů koncilu užívána a teologicky i v kanonickém právu významněji reflektována. Klíčovým momentem pro otevření konceptu synodality je pozoruhodný a překvapivý krok svatého papeže Pavla IV., a to ustanovení Synody biskupů v roce 1965. Jakýmsi pomyslným prvním vrcholem je jeho tématizování v dokumentu a práci Mezinárodní teologické komise (2017).

Přesto, že je synodalita termínem novým, a jedná se o jeden z autentických plodů koncilních událostí, je ale jako koncept přítomná od počátku církevní zkušenosti. Dokonce jej jako zakládající prvek můžeme reflektovat v celých dějinách spásy. Vycházíme totiž z principu společného putování lidu v Boží režii, s Bohem uprostřed. Také období prvních staletí Církve, zvláště v díle církevních historiků, se nám jeví jako plné synodálních zkušeností. Mezi prvními z nich si dovolíme vyzdvihnout biskupa Eusebia Pamphiliho z palestinské Cesareje.

Domníváme se, že je třeba hovořit i v současnosti o znovuobjevení tohoto principu. Je to právě autentické a nové zkoumání z posledních desetiletí, a také pokračující další prohlubení a mimořádný zájem, který způsobila v současné Církvi. Druhým z pomyslných vrcholů tohoto znovuobjevení je dynamika

---

Synod on Synodality (s. 3). Originál *Adsumus Sancte Spiritus* je připisovan sv. Izidorovi ze Sevily (560 – 636).

připravované synody biskupů o synodalitě a pontifikát papeže Františka s akcenty na teologii lidu.

Struktura práce

Ve struktuře této práce nalezenete tedy čtyři kapitoly. Spojnicí (avšak jen částečnou) je pokus o pojmenování toho důležitého, čím je v aktuálním diskursu synodalita. Naznačujeme také čím by mohla být.

Synodalita totiž může být i jedním z velmi potřebných uzdravujících léků. Je nositelkou dynamických instrumentů pro život jednotlivců, a přináší v celé Církvi kompletní proměnu atmosféry právě pro Boží blízkost mezi lidmi. Pokusili jsme se to naznačit v první kapitole, kde dáváme nahlédnout na současnou krizi. Té si všímáme jako dynamiky mezi reaktivní obranou a proaktivním působením a pohybem. Domníváme se, že celosvětovost církve a moderní komunikační prostředky spolu s výrazným leadershipem pravdy (Boží) se mohou efektivněji najít cesty do lidského srdce. Proměňují a vytvářejí vztahy lidskosti, kterým synodalita mimořádně přispívá jako jedinečná metoda právě pro ono „kráčení společně“.

Všímáme si také, jak se během synodálního putování otevírá Církev, a i sám Ježíš se nám stává stále bližším. Po nezbytném terminologickém uvedení do tématu si všímáme, jak v některým konceptech, se kterými se běžně setkáváme, nám synodalita pootevírá další možnosti, nebo dokonce nabízí novou kvalitu. Vidíme však, jak vývoj jde stále dál. Globalizovaná informační Církev vstupuje se svými hodnotami do náročných témat. Působí v různých dynamikách a strukturách spoluúčasti, a mnohasměrných, nejen ekumenických nebo kulturních dialozích.

Bůh používá určitou metodu překvapení. Proto se také věnujeme tématu Synody biskupů jako zcela zřetelné události, která svým vznikem jako by udala tón na hudební partituře pokoncilní Církve. ‚Moment překvapení' je vždy příležitostí ponechat víře v působení Ducha svatého prostor a sobě samému úžas. Kdo si myslí, že má už všechno, nemůže být naplněn.

Tématu synodality a jejímu studiu se věnujeme asi čtvrtstoletí. V každodením zkoumání narážíme na stále nové a zajímavé otázky s ní spojené. Dokonce se domníváme, že by mohla být i velmi obohacujícím a kvalitativně doplňujícím darem pro moderní demokratické politické a společenské zřízení. Přesto nás úvahy zatím vedou více do oblasti biblické zkušenosti, ekumenických a potažmo i mezináboženských dialogů, zvláště se židy a muslimy. Všímáme si totiž obrovsky bohatého fenoménu, který by si zasloužil rozsáhlejšího studia a prezentace, který nazýváme v nejpozitivnějším slova smyslu „Jeruzalémským principem".

Cíle práce

Hlavním cílem této práce bylo poukázat na překvapivou novost synodality. Zabýváme se jen omezeným množstvím témat a nevěnujeme se ani důkladně silným a slabým stránkám, spíše je naznačujeme. Raději synodalitu reflektujeme ve vztahu k zásadám a hodnotám, kterými je nesena současná církevní praxe. Klíčovou otázkou naší práce bychom definovali takto: může synodalita skutečně být oním inovačním budujícím prostředím a bytostým elementem života věřících a našich komunit?

Repliky

Jako podklad pro odpovědi bychom si ale ještě ponechali určitý prostor. Protože jde o skutečnost zcela aktuální, živou a zkoumanou. Dovolíme si přesto dílčí reakce. Církev rozhodně jde správným směrem. Zároveň je tato cesta synodality i do jisté míry ohrožená. Vidíme to na pandemii covidu, která sice časově pozdržela přípravu synody o synodalitě, ale paradoxně dala více prostoru pro diecézní část. Pomohla také rozsáhlé globální vědecké a pastorační reflexi. Podobných krizových momentů můžeme v dějinách synodality reflektovat více. V minulosti jsme je spíše vnímali jako snažení onoho Zlého, kterému prostě tak úžasný nástroj a realita Církve musí vadit.

Velkou péči by si zasloužil rozbor dostupných dokumentů magisteria, ekumenických dialogů, i praxe jiných církví žijících synodalitu svým způsobem a svojí dynamikou. Jejich rozsah a hloubka záběru je velmi inspirativní a mohl by ovlivnit i další disciplíny a doplnit náš přístup k porozumění minulosti i současnosti. Za všechny bychom jmenovali alespoň dokument ‚Smíšené komise sv. Ireneje' ke vztahu primátu a synodality (2018). Bohužel těch se dotýkáme jen zcela okrajově. Nepopíráme, že práce s tímto názvem by měla mít podstatně větší rozsah stran. V souvislosti s nabídkou uvedení do tématu však považujeme i tento předložený rozsah za akceptovatelný.

Výzvy

Když se podíváte na toto skromné dílo, jistě se můžete autora ptát: a není to trochu málo? Ano je. Ale měli jsme vypsat vše co hýbe současným výzkumem, co máme na srdci a jak se tématem můžeme zabývat v diecézním, národním nebo globálním kontextu

a představit vlastně jaký rozsah stran, nebo chtít ještě i více? Třeba by byl už vhodný čas na další důkladné zpracování tohoto tématu. Ale za důležitější považujeme ono ‚udržování péče' o všehno to, co je již zřejmé, nebo znouvuobjevené. Starat se o vše, co je zdánlivě zatím malým evangelním semenem, nebo možná již ohněm Boží přítomnosti a blízkosti. Tato blízkost je stále a vždy současná. Je zároveň novou (nově žitou) kvalitou pro lidské bytí, totiž poznáním Jeho (Božího) zájmu a starostlivosti, a pro doprovázeného člověka je to přebývání v takové blízkosti. Synodalita je lék na samotu a opuštěnost.

1. Reaktivní nebo proaktivní Církev?

Působení papeže Františka a jeho veřejné vystupování je jedním s velmi silných a pozitivních znaků naší doby. Téměř jako v kontrastu k němu se může jevit současná vnější veřejná a mediální situace většiny křesťanských církví v Evropě,[3] ale i v některých dalších zemích, které byly zasaženy bolestivými skandály. Bohužel obrovské množství každodenní služby Církve a křesťanských společenství v nejrůznějších situacích duchovní péče, zdravotnictví, sociální práce, ve školství a na dalších „periferiích světa“ si místo na prvních stranách zájmu veřejnosti těžce hledají. Můžeme ale vidět, kromě papeže Františka, také další pozitivní výjimky při pohledu na církve, mezi kterými jsou většinou menší a dynamická křesťanská společenství, evangelikální sbory, nebo některá hnutí či mladé řády. Souhrně se situace jeví tak, že jsou křesťané zvláště v Evropě ve stádiu zdánlivé defenzívy nebo krize. Také současná katolická církev (myslíme hlavně na církev západního ritu; nadále budeme používat jen pojem katolická církev nebo Církev) prochází do nové etapy, epochy nebo průlomu, do plnější fáze sebepochopení a sebepřijetí. Reagovat na mediální scénu, která má pochybnou zodpovědnost

[3] Nemusíme zmiňovat situaci v České republice, kterou můžeme denně vnímat, ale pro srovnání se podívejme do dokumentu, který vydal SEKRETARIAT DER DEUTSCHEN BISCHOFKONFERENZ (péčí), *Katholische Kirche in Deutschland – Zahlen und Fakten 2020/21*, Bonn 2021. 84 s. Před nástupem koronovirové pandemie se pohyboval počet věřících katolíků na nedělních bohoslužbách okolo 9 %. Počet výstupů v roce 2019 dosáhl 270 000 osob. V roce 2022 se Německo stane zemí s křesťanskou menšinou (83,2 milionu obyvatel a z nich 10,6 milionu cizinců - z cizinců je 2,1 milionu katolíků; celkem tedy 22,2 milionu katolíků, 20,2 milionu evangelíků; 5,6 milionu muslimů; 1,5 milionu pravoslavných; 93 tisíc židů). V následujících desetiletích poroste jen počet muslimů a pravoslavných, pokud to dočasně nezmění další významná migrační vlna (např. válka v Polsku).

za dopady svých aktivit (zvláště pro teologickou reflexi i církevní praxi), by bylo na jinou a obšírnější práci. Přesto je dobré se uvědomit i vážnou možnost, že existují uvnitř mediální scény motivace chabě poučené nebo i cílené záměry snažící se oslabovat a umenšovat jakékoliv vnímání náboženské a církevní tématiky, ba směřovat na ovlivňování teologické práce a náboženské praxe. Jiným tématem, nikoliv na opačné straně, je schopnost si všímat chytrých argumentů a témat, která mohou vstupovat do diskuse o porozumění Církvi současnosti.

Ani tradiční pojetí rozdělení na věřící či nevěřící, nebo dokonce ateisty, není až tak snadné. Vždyť třeba poslední census v České republice v roce 2021 (na spíše – nazvějeme ji - anketní otázku, odpověď totiž byla dobrovolná) o „náboženství“ přinesl mnoho zajímavých indikací vývoje a také dílčích odpovědí. V České republice podle těchto dat roste nejrychleji počet vyzvavačů islámu a pravoslaví (těch prvních rostlo o 250 % za deset let, při této dynamice bude okolo roku 2070 v ČR téměř 490 000 vyznavačů islámů a pravoslavných by bylo ve stejnou dobu přes million – což při pokračování války na Urajině není až tak nerealistické). Za zmínku jistě stojí tedy i dvojnásobný početní růst pravoslavných věřících. Naopak si dovolím se pozastavit nad obecně známým fenoménem, který může překvapit, totiž, že za ateisty (přesněji za vyznavače ateismu) se považuje v současné České republice 555 obyvatel, a to máme za sebou 240 let osvícenectví, dvě hrůzné amorální války, vládu reálného socialismu a dlouhodobý vliv prostředí konzumního materialismu. K náboženské víře se stále ještě hlásí 1 374 285 občanů, z nich asi 985 tisíc ke katolíkům.[4]

[4] Srov. Výsledky na webu ČSU. (citováno 2022-31-1) https://www.czso.cz/csu/scitani2021/nabozenska-vira

Pokud je někdo, jako individuum i jako komunita, trvale zaháněn do jakéhosi pomyslného kouta a je pod trvalým tlakem, tak jeho úsilí se soustředí především na obranné postoje, tedy postoje reaktivní. Žádaným opakem je ovšem jiná dynamika. Domníváme se, že akcentování některých témat současného pontifikátu je právě oním aktivním a oživujím mementem. Současný pontifikát je proaktivní. Základní myšlenky jako sociální spravedlnost, nezdravý klerikalismus, byrokracie či synodalita jsou silnými proaktivními tématy. Dovolíme si podotknout, že právě synodalita je pozitivně chápáno tím nejinovativnějším, a zároveň asi i nejpotřebnějším znovuobjeveným tématem pro církve současnosti a tím co Bůh, slovy papeže Františka, od nás očekává pro třetí tisíciletí.

1.1. Krize reaktivní církve dneška

Stále nové situace nepravdivých a zavádějících informací a globálně šířených informací, tedy různých zpráv a sdělení bez znalostí širšího kontextu – a tedy i šíření nepravd a lží, které se nám velmi obtížně dají prozkoumat nebo přesně pojmenovat[5] a jsou šířené moderními prostředky sociálních komunikací, nás z reality víry promítají či přenášejí do často podivných snění. Tento mediálně, a sám v sobě, masírovaný informační organismus, a navíc i sebou samým edukovaný svět médií a informací, se jeví spíše jako sen, než realita. A o to více se může vytrácet realita víry, která je drcená fragmentacemi různých zpráv a někdy až infovýkřiků. Kromě toho, že hřích je skutečný, smazává

[5] Pro úvodní seznámení se podívejme na popis strategií mediálních propagandy a politického marketingu. Srov. ALVAROVA, Alexandra. *Průmysl lži. Propaganda, konspirace a dezinformační válka.* Praha 2017. 256 s.

se v mediálním světě hranice osobního souhlasu a infikuje se společná globální nevina či kolektivní vina. Jako bychom byli vystaveni prazvláštním „duchům" nové doby: poslům či spíše démonům falešných přání, představ, tužeb, chtivosti i chtíčů, které se zdají být realitou.[6]

Ve středověku si lidé vyprávěli o upírech (inccubus a succuba), kteří ve spánku navštěvují ženy nebo muže, znásilňují je a vyčerpávají, vyvolávají v nich různé, a hlavně sexuální představy. Takto navštěvovaní lidé měli být oním útočníkem unavováni až k smrti. Osoba nebo společnost vyčerpaná nemožností nabrat ve spánku nových sil, je na pokraji vyčerpání nebo odsouzená k masivní hyperfarmakaci. Když bychom měli být velmi strozí, tak nejlogičtější strategií proti velkému vylití Boží lásky a péče vůči tomuto světu, by byla jakási (kontra)revoluce vylití nejhlubších slabostí, představ a pochybných tužeb do morálně oslabené (vyčerpané a hyperfarmakované) osoby a společnosti. Vidíme, jak zlo je velmi vynalézavé a silné.[7]

Církevní prostředí je globálně, ale i v jednotlivých národech, jazycích a kulturách, a nevyjímaje dílčím způsobem i nejrůznější společenství křesťanů, ba i rodiny a jednotlivce, fakticky my všichni, jsme dlouhodobě vystavováni tlakům, které re-infikují hodnoty a každé úsilí o pokoj a vzájemné soužití. Jde o hluboké sociální, duševní i duchovní mikroembolie, které

---

[6] Srov. ALVAROVÁ, Alexandra. *Krmit démony.* Praha 2020. Beletristické dílo od Alvarové si všímá ovlivňování veřejného mínění a zneužívání vyspělých technologií k mocenským cílům.

[7] Srov. na mnoha místech v KKC, Kostelní Vydří 2001 téma „pád člověka", „hřích", „vina" a k současné reflexi např. AA. VV. *L'uomo alla prova del male. Ottimismi moderni e interrogazione credente.* Milan 2018. 156 s. Z pozice konzervativnějšího myslitele, filozofa a politika a radikálněji cf. PORTOLAN, Giulio. *Introduzione alla teodicea sistemica. Nichilismo, psichologia fondamentale ed ecclesiologia scientifica.* Cantarano 2019. 228 s.

postupně destruují živý organismus. Na takové inkubum je třeba reagovat.[8]

V angličtině máme podobné slovo „incumbent“, které ovšem rozšiřuje původní význam na nějakou výsadu, na privilegium ba i úřad, či na držitele určitého úřadu. Je tedy blízká spojitost od představy k jejímu zhmotnění. Držitel úřadu může rychle nabýt dojmu výsadního postavení, ochrany ze zákona, moci úřední a velkých pravomocí. Dostat církevní společenství do atmosféry nebo pod představu společenského trvalého a nekončícího tlaku, mediálního i úředního, musí přirozeně vyvolat především únavu a ztrátu ostražitosti, ale zároveň snad taková zkouška volá po nějakém procitnutí či probuzení, po obnově a také vybízí do určité akce, či reakce na takové vnucené jednání. Snad nám bude příjemné využít pojmy aktivní a reaktivní jednání.

Pokud tedy současná katolická církev prochází nějakým novým průlomem do plnější fáze pochopení a sebepřijetí jako Kristovo tělo v síle Ducha svatého, pak je namístě se zabývat klíčovými tématy, mezi něž do první linie zájmu o obnovu Církve a novou akci můžeme postavit „synodalitu“. Čím je synodalita tak mimořádná, vedle dalších skvostných témat, jako křestní obnova, trinitární víra a spiritualita, křesťanské slavení?[9] Zatímco u reaktivního přístupu se údržbářsky čeká, až se něco pokazí a pak

---

[8] *Discorso del Santo padre Francesco (28. 1. 2022) Ai partecipanti all'incontro promosso dal Consorcizio internazionale di media cattolici „Catholic fact-checking“. Web Vatican. [online]. 2022, leden. [cit. 28. ledna 2022].*
Dostupné na www:
http://vatican.va/content/francesco/it/speeches/2022/january/documents/20220128-mediacattolici.html

[9] Srov. POSPÍŠIL, Ctirad Václav A ŘEHÁKOVÁ, Veronika (úvodní studie). *Synodálně být, či asynodálně nebýt, to je, oč tu běží.* In MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. *Synodalita v životě a poslání církve.* Praha 2021. s. 8 – 38. Dále jen MTKS.

se to nejspíš opraví, nebo vymění třeba za jiný nový nebo náhradový kus, ale v horším ale asi nejlevnější případě se může dokonce kanibalizovat vrakoviště, je proaktivní činnost kvalitativně jiná.

Kdo se jedná proaktivně? Hospodář, který sleduje vývoj, různé trendy, trvale studuje, ano hodně se modlí, snaží se rozumět různým zátěžím a komplexnosti situací, zajímá ho nejen životnost (ale i životodárnost), vyhodnocuje, modeluje si případy krizí a domýšlí důsledky. Přijímá vhodná strategická rozhodnutí dříve, než k problému dojde.[10] Prevence je pro něj levnější než léčba nemocného. Má déledobější vize a cíle. Každý den před zahájením akce, tedy nejlépe už večer před následujícím dnem – promýšlí a ví o své strategii a dalších krocích. Nenastupuje do reakce, ale je ostražitě v akci a iniciuje. Snad nám i tady může být příjemné a inovativní využít pojem aktivní či proaktivní církevní jednání.

Proaktivní jednání může mít ale i nepříjemné vady na kráse. Třeba když do rozjetých procesů vstupuje neobratně nadřízená osoba nebo úřad. Samozřejmě se takový úřad bude opírat o svou autoritu a vliv, váhu úřadu či platnost zákona. Autorita, která prosazuje svůj starý a dřívější nebo zcela nový řád. Jiným vážným tématem je nedohoda. Pokud se dvě nebo více stran neumí nebo nemohou v nějakém přiměřeném čase setkat nad tím co je společné, nebo se domlouvat nad kompromisními dohodami. Přesto je nalezení cesty a vize pro tým, nebo společníky, ba dokonce i pro momentální soupeře, právě tím win-win výsledkem (nalezení řešení prospěšného pro všichny účastníky a nalezený synergický

[10] Srov. *INDEED EDITORAL TEAM. Definition of Reactive vs. Proactive and the Importance of Each. Web Indeed. [online]. 2022, leden. [cit. 31. ledna 2022]. Dostupné na www: https://www.indeed.com/career-advice/career-development/reactive-vs-proactive*

efekt přesahuje uspokojení potřeb účastníků). Cílem může být dokonce (i vize budoucího) společného vítězství, která je mocným hybatelem pro všechny zúčastněné strany. Podívejme se, jak silná je touha po vítězství a dosažení svatosti u velikánů naší víry.

Ve vyspělých zemích je pro katolickou církev velmi závažným tématem[11], a až decimujícím momentem, odhalování různých pochybností nad užíváním a někdy i zneužíváním moci, a to nejen v oblasti sexuální, ale i emoční a kulturní nadvlády. V rozvíjejících se zemích to mohou být jiné problémy: nevhodné inkulturace, služba novým kolonialismům (tedy i povýšení materialismu na cíl), ale i sociální a národnostní necitlivost.

V dalších zemích vystavených dlouhodobým pronásledováním či útokům na hodnoty (např. země bývalého východního bloku), pak vyrovnání se s minulostí a osobními selháními, nepečlivý vztah k charismatům nebo dokonce jejich odmítání, zahleděnost do vlastní fantazie o minulosti, a pokusy o jejich reinkarnace, přílišná důvěra k náboženskému folklóru, neochota vést dialog současnými výrazovými prostředky, a to i ve slavení liturgie.

Obecnými bolestmi pak může být jak přílišná chudoba, tak přílišné bohatství (vyvolených, často všeho shopných), nedostatek počtu věřících a spolu s tím i nedostatek Bohu zasvěcených osob, tedy i kněží, trvalých jáhnů, řeholnic a řeholníků. Pro papeže Františka[12] zůstávají nejsilnějšími

---

[11] Mezi zeměmi G 7, která spojuje nejbohatší státy světa, je kromě Japonska a Velké Británie, ve všech ostatních státech katolická církev největší křesťanskou církví: USA, Kanada, Německo, Francie a Itálie.

[12] Papež František (1936) vlastním jménem Jorge Mario Bergoglio vede Církev od roku 2013. K jeho pohledu na synodalitu již na počátku pontifikátu konzultujte: *BALÍK, Jan. Synodalita pohledem papeže Františka. In TT 2014/1. Web Teologické texty . [online]. 2022, březen. [cit. 23. dubna 2022].*

kritickými tématy klerikalismus a nové chápání Církve jako Božího lidu.[13]

1.2. Dynamika proaktivní synodální církve

Pohyb je existenciální konstanta žití a proaktivní jednání je skryté v samé podstatě synodality. Svojí dynamikou zasahuje jak synodalita, tak proaktivita samo bytí v Církvi a život z víry. Je bytostným projevem nejen pro každého pokřtěného, který přece musí vyjevit svůj zájem už tím, že „přikráčí" ke křestnímu prameni (i když je zpravidla poprvé přinesen), ale později už obnovuje svou křestní víru za sebe. Ale i pro toho člověka, který o Církvi neví vůbec nic, ale se s ní dostane do kontaktu, je vztah nebo setkání s Ní bytostně aktivní. Jde totiž o sestupování milosti Ducha svatého na realitu Církve, akci samého Dárce, o dialogický dar života, a vnímání a odpovědi na takové aktivní jednání toho samého Ducha.

Synodalita jak ji prosazuje a provokuje s ní Františkovo papežství je silně proaktivní.[14] Otevírá možnosti nových zkušeností

Dostupné na www: https://www.teologicketexty.cz/casopis/2014-1/Obnova-synodalniho-vedomi-v-Bozim-lidu.html

[13] Srov. Papež František v Proslovu k římské kurii u příležitosti Vánočního blahopřání. 22. 12. 2014. Papež představil katalog „patnácti možných kuriálních nemocí", a zve k vitálnímu, osobnímu, autentickému a zdravému vztahu s Kristem. *Web Vatican. [online]. 2021, prosinec. [cit. 24. prosince 2022].*
Dostupné na www:
https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2014/december/documents/papa-francesco_20141222_curia-romana.html

[14] Srov. Papež František v Proslovu k Římské rotě dne 27. 1. 2022 zdůraznil, že synodální přístup je nezbytný také u ověřování a posuzování selhání v manželském životě: *„Především synodalita znamená kráčet společně. Když překonáme zkreslený pohled na manželské případy, jako by se v těchto kauzách potvrzovaly pouze subjektivní zájmy, je třeba*

a společnou proměnu na všech úrovních bytí Církve. Jsme svědky prolínání a spolupráce od individuální úrovně, přes komunitní (farnost, diecéze, jiné struktury synodality) až po globální – tedy univerzální církev. Zjednušeně, ale úderně můžeme říci, že synodalita je práce Církve. A nemůže to být už jinak. Právě pro samo nastavení Ducha, jako dárce života, v obdarovávání a v nastavení člověka, jako nositele Božího života zvláště toho v milosti posvěcující, v takovém přijímání a plodném předávání všech obdarování, se dále portuje energie k akci a činnosti „spolu" na cestě víry, naděje a lásky.

Dynamická církev je organismem žijícím mnoha strukturami. Aby se věci děly správně, je třeba pečovat o zodpovědné a aktivní směřování jejího vývoje. Rozlišujeme osobní a institucionální či systémovou odpovědnost. Inspirativní je silný proaktivní krok kardinála Marxe (nabídka vlastní rezignace na úřad 21. května 2021), který přiznal vlastní spoluodpovědnost za mlčení a soustředěnost na ochranu vážnosti instituce. Snaha instituce o chránění dobrého jména byla tak silná, že instituce o dobré jméno přišla. Ono "my", které má podíl na selhání, jsem i já. Poselství a věrohodnost Církve Kristovy je důležitější než osobní postavení. Přiznání si politováníhodného stavu reaktivního a obranného komplexu a přiznání si chyb, nedostatků a hříchů je cestou k uzdravení. Každá moc i odpovědnost si totiž vyžaduje i přiměřenou kontrolu a pravidla. Snad nás bude obecněji inspirovat

---

znovu objevit, že všichni účastníci procesu jsou povoláni přispívat cíli, tj. odhalit pravdu o konkrétním svazku mezi mužem a ženou, a dospět k závěru, zda mezi nimi existuje pravé manželství či nikoli." Presentazione degli auguri natalizi della Curia Romana (22. 12. 2022) Discorso del Santo Padre Francesco. Web Vatican. [online]. 2021, prosinec. [cit. 24. prosince 2022].
Dostupné na www:
https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2014/december/documents/papa-francesco_20141222_curia-romana.html

apoštolská konstituce Predicate Evangelium[15] a trvalá reforma této „vzorové“ instituce – v tomto případě Římské kurie.[16] V rámci prezentace dokumentu upozornil významný kanonista prof. Gianfranco Ghirlanda, že zde synodalita znovu potvrzuje základní rovnost všech pokřtěných, i když v rámci diferenciace a komplemetarity. Moc řízení totiž nepochází ze svátosti, ale z kanonického poslání. První úkol a služba[17], kterou prokazujeme – my jako učedníci společně na cestách – že této zemi a každému člověku hlásáme evangelium Syna Božího, Ježíše Krista a s tím probouzíme naslouchání víře ve všech národem (srov. Ř 1, 1-5; Gal 3, 5).

1.3. Kde se vzala synodalita?

Klíčovým tématem této práce je synodalita. Co to opravdu je, čím je vlastně, kam směřuje? Kde se vzala? Co znamenala, jak ji známe a jak o ní smýšlíme, čím může být? Budeme se zabývat jejími druhy, formami a aktéry. Bude třeba zkoumat i různé vyskvětlující koncepty a pojmy, které se k synodalitě vztahují. Některé termíny a koncepty ji sice osvětlují, ale jiné mohou zatemňovat. Důležité jsou také širší souvislosti učitelského úřadu katolické Církve, vědecké a teologické zkoumání tématu,

---

[15] Srov. *Costituzione Apostolica „Praedicate Evangelium“ sulla Curia Romana e il suo servizio alla Chiesa e al Mondo, 19.03.2022. Web press.vatican.va. [online]. 2022, březen. [cit. 23. března 2022]. Dostupné na www:* https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2022/03/19/0189/00404.html

[16] K tomuto tématu se během prezentace vyslovil dřívější profesor a přednášející nauky o Církvi pro několika generací českých studentů v Římě na Lateránské univerzitě, a nyní kardinál Marcelo Semeraro (nar. 1947), prefekt jedné z kongregací (aktuálně kongregace pro svatořečení).

[17] PE 1.

její ukotvení v oblasti církevních kanonických úprav (v kodexech kanonického práva církve západní i východních církví) a ekumenických dialozích, ale také jak ji vnímá svět okolo nás a jakým jazykem o ní hovoří nebo ji vysvětluje, a jaké jsou v tom rozdíly.

Měli bychom také vnímat širší společenské a politické souvislosti. Nepřehlédnutelná je ale i inspirace někdy obtížnou realitu rozhodování a vládnutí v demokraticky uspořádaných státech, také volání po další demokratizaci společností (ale oprávněné otázky, třeba ona demokracie by měla jít kudy a kam? Není to spíše o inovacích a posílení slabých míst?), ale inspirativnosti a obtížích jak lokálních, tak globálních kulturních a náboženských dialogů. V neposlední řadě k tomuto tématu přináleží také vnímání, uplatňování a vymáhání pravidel jednání v otevřené občanské společnosti a v oblasti samospráv – které jsou často lidem nejblíže, jakož i rozdílu při řízení menších či velkých firem a korporací. Do takového kontextu je třeba navíc přihlížet v současným zákonným úpravám států a také církevní kanonické praxe východní i západní tradice.[18]

S tématem synodality jsou také spojené mnohé obecné i odborné přesahy, tvořící z našeho pohledu nejen „mapu prostoru uskutečňování synodality“ či spíše 3D prohlídky oné duchovní až virtuální reality, ale i trvalou novost působení Boha v tomto světě (tedy i Jeho působení ve světě virtuální reality a jak se na tom podílí AI - umělá inteligence nebo jak si ji Bůh používá) a odvážné odpovědi člověka. Jsme vystaveni jako lidská společnost trvalým

[18] Srov. MENKE, Monika. *Synodální prvky v řízení Církve podle CIC/1983 a CCEO/1990.* Licenciátní práce. Olomouc 2004. Autorka z naše pohledu velmi kvalitně a přehledně zpracovala téma s inspirativními přesahy. Třeba si i vhodně povšimla Bulgakovovi myšlenky, že „křesťanský lid žijící svou víru, je sám o sobě stálým skrytým koncilem..“ (s. 10).

a zásadním změnám, z nichž některé mohou být nutné a jiné jsou očekávatelné, a ještě jiné jsou do jisté míry řízené.[19]

Velkým poznáním, které vlastní každý člověk a je to jeho zcela unikátním bohatstvím, a které snad vlastní každá živá lidská bytost, je poklad života.[20] Má totiž mnoho společného se synodalitou. Tento poklad života ale není závislý na úsilí osobního a lidského zkoumání nebo na jeho poznání. Je pokladem jako realita sama a bytí samo. Poklad života (naplno žitého v Božím přátelství) je pro křesťana obdarování, které se děje v Církvi. Můžeme v daru lidství vidět, že je orientované na nalézání vzácného, snad tomu dejme i název „nalézání pokladů" – tedy toho, co je něčím překvapivým, neslýchaným, radostným či láskyplným. Pro někoho je už samo hledání (už cesta k nalezení „pokladu") radostí. Boží slovo si navzdory všemu a všem dovoluje hlásat poklady: tedy - že výsledek dějin bude šťastný, a navzdory všemu, i každému protivenství, bude štastný.

V lidském životě jsou přítomny větší síly, než je sám člověk, tajemství člověka existuje mimo člověka, a nedá se vyčerpat věcmi stvořenými. Jsou „věci", které přicházejí zvenku jako prostý dar, nebo nezasloužený dar. Jako nalezení pokladu není zcela zasloužené, ale je vítané, tak i Bůh je ten nezasloužený, ale vítaný.

Skutečným hrdinou není ten, kdo pracuje či objevuje, ale poklad. Slovo tak známé, a tak rádo používané: jakoby je to slovo z pohádek, z vyznání lásky milenců, z románů,

---

[19] Srov. ROPER, Elisa. *Synodality: A process Commited to Transformation.* In The Australasian Catholic Record 95 (4), 2018. s. 412 – 423.

[20] Srov. Mat 13, 44.47 – 48. "Království nebeské je jako poklad ukrytý v poli, který někdo najde a skryje; z radosti nad tím jde, prodá všecko co má, a koupí to pole. Anebo je království nebeské jako síť, která se spustí do moře a zahrne všechno možné; když je plná, vytáhnou ji na břeh, sednou, a co je dobré, vybírají do nádob, co je špatné, vyhazují ven".

z intimního rozhovoru s Bohem. Je to i slovo z evangelia, které rozdmýchává všechny naděje a oživuje touhy, naplňuje energií a dává chuť. Skutečným hrdinou putování a duchovního života je ona vzácná perla, pro kterou prodáš všechno, co máš a získáš nejvíc. Poklad a perla jsou Boží jména pro poutníky a hledače skutečných hodnot.

Učedníci nebo rybáři či zemědělci (jak čteme v podobenství u Matouše), všichni musíme jít životem ne proto, abychom dodržovali ústavu, zákony a nařízení, ale silou objevování darů, pokladů a perel, protože "kde je Tvůj poklad, tam bude i tvé srdce".[21] Lidský život není statický, ale dynamický, protože má své příčiny, a je extatický. Extáze je pohyb, vyjítí ze sebe a sjednocení se s objektem lásky. Je-li radost ze zamilovanosti a z pohybu v Církvi sdílením a vyjádřením krásy a plného srdce, pak volá po sjednocení s Milovaným. Takovému setkání předchází ale tápání, smutek, hledání, chlad, neporozumění či krize a prohry. Dynamika pohybu je o boji a trpělivém čekání na vítězství.

Lidský život není až tak moc etický, ale mnohem více estetický, jdeme vpřed silou přitažlivostí, pro touhu a vášeň, která má pramen v kráse, ve snu o pokladu a nalezení perly. Jdeme k setkání s dárcem, který dal Krista i svět. Bůh pak je ve mně i v Tobě, v světě a extázi dějin, v překvapení a novém horizontu, kam jdeme spolu. Je to už zakoušení času po pádu člověka, po smrti a po vzkříšení Krista: život v novém žití, v nové svobodě, ve větší lásce. Dar se stává naším vítězstvím. Obdarovaný může všechno opustit a zanechat, a dostává a má všechno. Všechno (v duchu Kristova evangelia) prodá, aby na všem vydělal. Evangelium ve společném putování s Kristem přináší spirálu rostoucího života.

Jednou ze základních stavebních složek bytí Církve je dar

[21] Srv. Mt 6, 21 "Neboť kde je tvůj poklad, tam bude i tvé srdce".

synodality, která posiluje jako cement a oživuje jako proudící krev onu pomyslnou stavbu živoucího společenství Církve a církví. Z pohledu kanonického práva bude primárním vyjádřením synodality především hierarchické společenství pro putující Boží lid a zároveň s ním, či uprostřed putujícího lidu. Hierarchie ale nemá být vnímána a chápána jako pyramida moci. Sám pojem pyramida by v nás mohl spíše evokovat předkřesťanské představy starých egyptských či středoamerických kultur a náboženství, či řídící manažerské struktury ve firmách dneška. Na právě představém obrazu společného putování je to celý lid a jsou to nejrůznější reprezentanti celého Božího lidu, jako především biskupové, nástupci apoštolů, kteří jsou v jednotě s římským biskupem, nástupcem Petra a Pastýřem celé Církve a všichni spolu – horizontálně – na cestě.

Z pohledu odborníků na nauky o církvi je synodalita důsledkem křtu, sdílení všeobecného kněžství všech věřících a jejich účasti na slavení eucharistie, naslouchání Kristu v evangeliu a ve společenství, spoluzodpovědnost za Boží obdarování a konkrétní projevy lásky ve službě, jakou je třeba diakonie, liturgie a koinonie.

Svůj přínos musí nabídnout i znalci ekumeny, kde bude synodalita jedním z klíčových témat sbližování a prožívání působení Ducha Božího mezi jednotlivými společenstvími, a zároveň příležitostí k inspiraci řízení, efektivity, vnitřních procesů, růstu a misijní činnosti.

Pro oblast spirituality může být synodalita významným prostorem reflexe o prolínání individuální a kolektivní spirituality, interakcí s Duchem svatým a interpretace Jeho působení, otevírání nových horizontů v duchovní a lidské formaci, v rozlišování a posvěcování sebe i světa. A také její příspěvek se čtením znamení

časů, protože synodalita je jedním z takových znamení.

Synodalita je také významným výrazovým a mediálním prostředkem Církve. Je příležitostí prožívat a prezentovat světu poklad víry. Šokovaný svět může být ze svých předsudků o Církvi jako muzeu, jindy jako speciální partě nebo zájmovém klubu, znejistěn a jakoby překvapen "aha" efektem. Téma minulosti je za námi, prožíváme ono trvalé „dnes" s Kristem na naší cestě - na exodu lidstva této planety od „otroctví minulých egyptů" ke svobodě „zaslíbených zemí". Je-li synodalita navíc i pramenem živé víry, svědectvím o Zdroji, ze kterého já, ty i lid hasí svou žízeň, je osvětlující poklad života, pak zákonitě musí synodální obnova Církve způsobovat nervozitu především u Nepřítele lidských duší. Uvidíme i později na různých příkladech, jak se mu občas něco daří a jindy velmi nedaří.

1.4. Mluvme o synodálním společenství, o Božím člověku v něm a Božím synodálním lidu

Každé „čilé" lidské společenství se věnuje něčemu, co je možné označit v širším slova smyslu aktivitami, službami či péčí. Aby mohlo konat směrem ke světu, je naprostou nutností i péče dovnitř - o sebe, o své členy[22], o svou integritu i důstojnost, a zároveň je nezbytné posilovat a uzdravovat co je možné a vhodné.[23] Být spolu a navzájem uzdravující komunitou a také

[22] Jen si dovolíme připomenout, že také občanské právo nám vychází vstříc jak v právu na ochranu dobré pověsti a jména v Listině základních práv a svobod v čl. 10 („Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnosti, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno), a také Nový občanSký zákoník v § 135 (ochrana dobré pověsti právnické osoby).

[23] Ve vztahu ke světu považuji za velmi potřebné si uvědomovat, že dříve

společenstvím.[24]

Cílem této podkapitoly je zabývat se dvěma klíčovými body na téma synodalita. Za prvé se pokusíme vyjasnit a upřesnit pojmy a přístupy, které se užívají, nebo jakoby se obklopují okolo tohoto výrazu. Pokusíme se o to s ohledem na současné porozumění, zvláště v kontextu křesťanských ekumenických dialogů a současného teologického bádání. Později se pokusíme poukázat na nejvýznamnější prvky a odkazy synodality v tradici církve, počínaje kulturně společenským kontextem rozhodování v židovském a řeckém světě prvních století církve.

První zásadní sdělení říká, že nemáme jeden či jedinečný koncept synodality. Pojednání o ní a termín závisí na rozmanitosti oblastí a disciplín, ve kterých se používá nebo kde se oborově nachází. Je proto důležité nahlédnout do terminologických a koncepčních otázek, abych mohli používat správně význam, aby sdělení byla jasnější, přesnější a srozumitelnější. Umožní nám to, abychom se s větší pečlivostí později zabývali okolnostmi jejího užití, podmínkami a kontextem ve kterém je užita a otázkami, které oprávněně vznáší. Budeme hledat odpověď na otázku, co tedy zamýšlíme synodalitou. Jaký je její vztah k jiným pojmům, jako společenství, kolegialita, konciliarita, sněmování, sobornosť, spoluodpovědnost, spoluúčast, demokracie, samospráva.

Pro definování pojmu je nutné začít etymologií slova. Protože v církevní tradici je velmi užíváno a ctěno slovo *sýnodos*

---

než kritika či hodnocení musí vyzrát církevní rozlišování a sourozenecká láska. Prakticky řečeno, měla by být potřebná a běžná spíše než kritika ona ochrana dobrého jména papeže, biskupů, kněží, ale i pedagogů, zkrátka každého věřícího v Krista.

[24] Jaká by byla odpověď, jaké je nejdůležitější slovo či větu našeho života? Třeba: „Bůh Otec veškerého milosrdenství smrtí a vzkříšením svého Sny smířil se sebou celý svět… ať Ti skrze tuto službu Církve odpustí hříchy a naplní Tě pokojem. Uděluji Ti rozhřešení“?

(synod/synoda, *σύνοδος*), začněme u něj. Je to slovo složené z předložky sýn (s, spolu, zároveň, řecky - *σύν*) a podstatného jména hodós (cesta, společná cesta, i ve vlastním smyslu silnice či stezka; je to i aktivita a konání chůze nebo cestování, nebo i jít společně; a v přeneseném ale biblicky užívaném je to cesta života nebo cesta jistého životního náboženského směru, řecky - *οδός*).

Synoda je tedy společné putování nebo společná cesta, tedy je to proces, akce a dynamika, která je mnohem více než jedna nebo nějaká událost, nebo jen shromáždění nebo vyjednávání či jednání. Zde je jeho nejhlubší význam, odvozený od kořene slova a zachovává svůj církevní a teologický význam. Odvolává se k němu, znovu se k němu vrací a prožívá přítomnost učícího Ježíše Krista, který se sám prezentuje jako cesta, pravda a život (Jan 14,6).

Kristovci, křesťané, ti kdo Krista následují, jsou lidé „té cesty“ (Saul si jde pro ně do Damašku v Sk 9,2); v Efezu „onu cestu Páně“ tupili odpůrci Pavla ve Sk 19,9 a kvůli „té cestě“ došlo v Efezu k velikému pobouření, jak čteme ve Sk 19, 23; a Pavel ve své řeči na schodišti vyznává, že pronásledoval „tu cestu až na smrt“ ve Sk 22,4; a později ve Sk 24, 14 a ještě dále pisatel Skutků píše o Felixovi, že byl podrobněji „obeznámen s tou cestou“ ve Sk 24,22.

Řecké slovo *sýnodos* se předkládá do latiny jako sýnodus nebo concilium. Ve světském prostředí to jsou shromáždění svolaná zákonnou nebo jinou autoritou. U latinského překladu se zpravidla užívá slova concilium, kde se jedná při jeho církevním užití spíše o vyjádření nějakého spojení, schůze, shromáždění, spolku ale především sněmu, tedy zvláštního církevního jednání.

Přesto, že slovní základ je u pojmu *sýnodos* a concilium rozdílný, mají oba mnohé, čím se doplňují nebo obohacují.

Conciliatio je svým významem velmi inspirující pro vyjádření naklonění mysli, náklonnosti, získání milosti nebo dokonce a především sjednocení. Inspirací jistě bylo i hebrejské qáhál (shromáždění svolané Pánem, קהל), které se do řečtiny tlumočí jako eklesía, která v Novém zákoně je shromážděním křesťanů nebo jejich místního společenství. Pojem používá i Septuaginta k vyjádření shromáždění Izraele. Nejběžněji se takto pojmenovávalo veřejné shromáždění řádně svolaných občanů.

Pro církevní otce prvních století je synoda místem svolání a jednání nejdříve učedníků a starších, jako je emblematický příklad v Jeruzalémě jak při volbě sedmi diákonů (Sk 6, 1 – 7), tak při rozhodování o neukládání jiných povinností, něž které jsou naprosto nutné (Sk 15, 28) pro nové Kristovy následovníky z pohanství[25].

Také u Eusebia Pamphiliho v jeho Církevních dějinách se na více místech setkáváme s popisem synodálního jednání. Důvodem byly na svou dobu ne nevýznamné otázky. Třeba rozhodování o slavení Velikonoc, kde stará tradice křesťanských církví Asie o dnu slavení byla jiná než už všech ostatních. K této záležitosti se konaly synody a porady biskupů a rozhodly jednoznačně o slavení tajemství Kristova zmrtvýchvstání a ukončení postu v neděli a nikoliv 14. dne v měsíci, kdy židé zabíjejí beránka. K tomuto tématu potvrzuje i jednání synody v Římě, a dalších v Palestině, v Pontu, v Galii, v Osroene (Horní Mezopotámie), soukromý dopis biskupa Korintu a dle Eusebia i mnoho jiných.

Asi nejslavnější a hojně citovaný je ale svatý Jan Zlatoústý. Jeho výklad žalmu 149, verše 1: „Zpívejte Hospodinu píseň novou,

[25] Srov. Sk 15,14: „Šimon vypravoval, jak Bůh poprvé projevil pohanům svou milost a povolal si z nich svůj lid“.

jeho chválu ve shromáždění věrných!“ je oslavou Církve. Říká o ní, že „její jméno je společná cesta” – *sýnodos*. Vysvětluje Církev jako společenství povolané k chvále a oslavě Boha jako zpívající chór. Představuje obraz jediné a jedinečné harmonické skutečnosti, kde je vše uspořádané, protože ti, kdo ji tvoří, jsou ve vzájemných a uspořádaných vztazích, ve vzájemné lásce (agapé) a v téměř „v Kristu personifikované vzájemné shodě a všeobecném společenství” v řečtině pojmenované (homónoia)[26] jako bytí jedné mysli spolu, jednomyslnosti v Kristu, spojení srdcí v Kristu.

V období od 3. - 6. století se rozvinula v severní Africe skutečně působivá synodální aktivita.[27] Tento doklad obrovské vitality a důležitosti severoafrických křesťanských komunit je dodnes zásadním svědectvím o synodách a dalších příkladech synodálního jednání na všech úrovních. Těchto jednání se účastnily až stovky biskupů, dokonce plenárního sněmu v Kartágu v roce 411 se zúčastnilo 564 biskupů. Máme zprávy nejméně o 63 synodách a sněmech z té doby, včetně tří synod u donatistů.[28]

---

[26] Koncepce vznikla v době sofistiky (6. stol. př. n. l.) a u Aristotela se stává duchovním předpokladem každého *koinonia,* svazku zaručujícího státní společesntví založeném na spojení přírody a práva. Srov. *Homonoia. Web Trecani. [online]. 2022, únor. [cit. 8. února 2022].*
Dostupné na www:
https://www.treccani.it/enciclopedia/homonoia_%28Enciclopedia-dell%27-Arte-Antica%29/

[27] Srov. BERDARDINI, Paolo. *Sinodalitá e concili africani del terzo secolo: vent'anni di studi*. in MELLONI, Alberto a SCATENA, Silvia (péčí) *Synod and Synodality. Theology, History, Canon Law and Ecumenism in new contact.* International Colloquium Bruges 2003. Münster 2005, s. 115 – 142.

[28] Donatisté působili hlavně na severu Afriky asi od roku 313 až do rozvratu severoafrických komunit. Byli proti opětovnému přijetí těch, kteří pod nátlakem nebo v nebezpečí smrti opustili Církev. Zastávali i názory, jako účinnost svátostí je závislá na „svatosti“ udělovatele,

Vzorem své doby bylo jednání a myšlení o synodalitě církve a osobní přístup kartaginského biskupa svatého Cypriána, o kterém současní badatelé hovoří s obdivem, že měl vlastní smělé „sněmovní plány“ pro svou službu africkým církvím. Když například po něm někdo chtěl rychlé rozhodnutí, tam odpovídal s rozvážností a odkázáním se na očekávání společného postoje.[29] A svatý Augustyn, ještě jako kněz, doporučuje synodální nástroj jako jedinou cestu k obnově a jediný nástroj pro znovunalezení jednoty a pokoje.[30]

Zajímavé jsou i postřehy dokládající kontext úspěchů synodality v severní Africe: silné povědomí o starobylosti církve sahající až do 1. století a velké přilnutí ke své rodné zemi a městu Kartágu, silné vlivy z maloasijských církví, např. od Tertuliána, a zároveň ekonomická důležitost Kartága jako obrovského přístavu a jednoho z nejvýznamějších míst obchodu své doby, a zároveň města s nepřehlédnutelným množstvím sběru informací, které se díky obchodu jak do města a církve dostaly, tak i z něj spolu s obchodníky, vzdělanci a poutníky také proudily. A také obrovský počet křesťanů ve městě, kterou snad můžeme považovat za dokonce jednu z nejpočetnějších křesťanských komunit své doby, a zároveň to také byla komunita ekonomicky velmi bohatá a vlivná.[31]

---

a zpochybňovali jejich platnost. Tento emblematický spor mezi různými proudy je trvale přítomný v hrozbách různých štěpení a právě synodalita se ukázala jako jeden z možných léků na sblížení pozic a nalezení nové cesty.

[29] Zastával názor, že u odpadlíků (lapsis) je třeba posuzovat případ od případu a činit to „společně“: Nihil sine consiglio vestro et sine consensz plebis mea provatim sententia gerere“.

[30] Srov. AUGUSTIN, Ep. 22, 1-2: „… conciliorum gravi ense et tua gravitate posse sanari“.

[31] Srov. DUNN, Geoffrey, David. *The Cartaginian Synod of 251: Cyprian's Model of Pastoral Ministry*, in Studia Ephemeridis

Synodou se tedy od prvních staletí nazývala v církevním prostředí taková shromáždění, která na nejrůznějších úrovních vyjadřovala vůli k setkání a rozlišování pod vedením Ducha svatého a v naslouchání slovu Božímu. Tématem byla a jsou nejžhavější otázky přítomnosti, a to jak pastorační a misijní nebo obecně společenské výzvy, tak také liturgické otázky, právní a kanonické problémy, a nezbytné vyjasňování a výklad nauky.

Oba pojmy „synoda" a „koncil" se běžně v Latinské církvi západního ritu zaměňovaly. Byl to teprve Kodex kanonického práva Jana Pavla II. z roku 1983, který uvedl potřebné rozlišení toho, čím je koncil (ekumenický), a jak se od tohoto koncilu odlišují plenární nebo provinční koncil. Vždyť i v češtině máme pojmy pro koncil jako sněm, a dále diecézní synoda a biskupská synoda (zde se v překladu do češtiny jako diecézní sněm nebo biskupský sněm asi již zcela upustilo).[32]

Obnova pojetí synodality byla zásadně podpořena naukou Druhého vatikánského koncilu[33] a také vznikem instituce Synody biskupů[34] v roce 1965. Byla to především zkušenost koncilních otců na celocírkevním sněmu, která jim novým a jedinečným

---

Augustinianum 78, Řím 2002, s. 235 – 258.

[32] *„..klíčové výrazy slouží opravdu jako klíče, které otevírají buď ty správné, nebo nesprávné dveře k určitému porozumění a následně k tím poznamenané spiritualitě a praxi.. (a dále) ..Odborníci nám sdělují, že „synod" je označení pro církevní sněm, a to většinou u nekatolíků, zejména těch východních. Naproti tomu „synoda" je označením pro církevní sněm převažující u katolíků. ...správnější je upřednostnit tvar „synoda", jak to činíme v tomto textu, čímž chceme přispět ke sjednocení terminologie".* POSPÍŠIL, Ctirad Václav A ŘEHÁKOVÁ, Veronika. in MTKS, s. 17.

[33] Druhý vatikánský koncil byl slaven od 11. října 1962 do 8. prosince 1965.

[34] Synoda biskupů byla ustanovena papežem Pavlem VI., v jeho apoštolském listu motu proprio *Apostolica sollicitudo* o „Instituci synody biskupů pro všeobecnou církev" ze dne 15. září 1965.

způsobem dala příležitost společně promýšlet, duchovně vnímat, slavit a diskutovat témata doby.

Nauka koncilu zdůrazňovala nové a více dialogické, komunitní, pastorační a misijní směřování církve. Společná důstojnost všech pokřtěných a jejich misijní úkoly v bohatství darů, povolání a služeb byla zastřešena naukou o Církvi jako společně putujícím Božím lidu.[35] Společné slavení eucharistie jako vrchol a pramen života církve, a komunitní slavení ostatních svátostí k posvěcování člověka, k budování Kristova těla a k Boží oslavě[36] v jednotě s Bohem v Nejsvětější Trojici a jednotě mezi sebou, skrze Ducha Svatého v Ježíši Kristu.[37] Pro takové přání a zadání úkolů daných koncilem se právě synodalita postupně ukazovala jako inovovaný a efektivní způsob aktivního žití a jak konkrétně sborově konat, jak nalézat spolu a společně kráčet organicky a v jednotě po cestách tohoto světa, také v jakém duchu – zvláště pro biskupy – se shromažďovat, a čím tato synodální inspirace může zasáhnout každého pokřtěného a může mu přispívat k obohacení nebo jak mu může umožnit se účastnit synodálních procesů nebo se zajímat a inspirovat jejich plody. Synodalita je tedy povoláním celého Božího lidu.

Pro službu a poslání biskupů a jejich společné konání a rozhodování je vhodný teologický a kanonický (církevně právní) pojem kolegialita. Je to způsob služby biskupa své místní (partikulární) církvi, kterou je zpravidla diecéze, a nebo jí na roveň postavené organizační jednotky. Všechny tyto „místní“ církve jsou spojeny ve všeobecné církvi, skrze hierarchické společenství Sboru biskupů s římským biskupem. Společenství sjednocených (místních) církví a služba biskupů jsou autentickou synodalitou,

---

[35] Věroučná konstituce o církvi, čl. 9 -17, 30 – 38.
[36] Konstituce o posvátné liturgii, čl. 59.
[37] Věroučná konstituce o církvi, čl. 1.

a kolegialita je její specifická forma. Každá autentická synodalita ze své povahy to vyžaduje a je živá a žitá jen pokud je v jednotě se sborem biskupů a nástupcem apoštola Petra.

V hlavním slova smyslu chápeme tedy synodalitu více obecně, jako realitu mnohem širší, než je událost synody, sněmu či koncilu. Synodální dynamika je totiž mnohem komplexnější než institucionalizavaná synodální událost, a přece je to právě synoda jako konkrétní událost a par excellence nositelka jejího nejpříznačnější obrazu, je nejlepší nositelkou významu a nejefektivněji synodalitu zviditelňuje.[38] Bez setkání není synodalita.

Synodalita předpokládá a ptá se i po konkrétních strukturách, po shromáždění, a chce se vyjádřit i v institucionálních formách. Autoři jako G. Routhier vidí důležitý aspekt synodality, kterým je artikulace rozmanité a organické účasti všech jejích členů na řídícím poslání církve (munus regendi).[39] A specifickým rysem synodality je ve skutečnosti uspořádání specifického vztahu mezi lidmi při výkonu pastorační péče i autority. A účelem synodality je navrhnout, projektovat a rozlišit společně, ověřit výsledky získané na základě toho, co bylo rozhodnuto a realizováno, nově se zorientovat v (efektivních) metodách, nástrojích, ukázat si směřování cesty. Je to téma neustálého vyhodnocování jak „jdeme společně“, jakými způsoby organizujeme, jak se děje rozhodování.[40]

S pojmem „synodalita“ se v českém slovníku setkáváme

---

[38] Srov. TILLARD, Jean-Marie Roger. *L'Eglise locale*. Ecclésiolgie de communion et catholicité, Cerf, Paris, 1995, 334.

[39] Srov. ROUTHIER, Gilles. *La défi de la communion*. Une relecture de Vatican II. Cerf, Paris, 1994, 115 -210.

[40] Srov. MONTAN, Agostino. *La Chiesa particolare, strutture e missione*. Roma 2007, 123.

až na přelomu tisíciletí.[41] Pro jeho rozšíření v českém prostředí měl zásadní vliv Miloš Raban.[42] Přípravy a jednání plenárního sněmu české katolické církve vrátily synodalitu do povědomí české církve a českého ekumenického dialogu.

V odborném světovém tisku se začal tento termín profilovat již brzy v období po druhém vatikánském koncilu nové podstatné jméno synodalita.[43] Za velmi silný vliv můžeme považovat teology z oblasti ekumenických dialogů jak s anglikány, tak s pravoslavím,

---

[41] Při přípravě Plenárního sněmu jsme v roce 1997 s Milošem Rabanem hovořili o tomto tématu a on se klonil spíše k použití českého slova "synodnost". Článek s tímto termínem jsem vydal v TT 1998/1, s. 19 – 20 pod názvem Synodnost a plenární sněm. Později a správně se při přípravě plenárního sněmu prosadil termín synodalita a Miloš Raban jej vložil i do názvu svého díla *Sněm České katolické církve. Obnova synodality.* Praha, Vyšehrad. 2000. A dalším příspěvkem: *SMOLÍK, J. Synodalita v evangelických církvích. In TT 2000/2. Web Teologické texty. [online]. 2022, únor. [cit. 8. února 2022]. Dostupné na www: https://www.teologicketexty.cz/casopis/2000-2/Synodalita-v-evangelickych-cirkvich.html*

[42] Miloš Raban (1948 – 2011) byl významný český kněz, inženýr, filosof a teolog. Významně se podílel na přípravě a organizaci Plenárního sněmu České katolické církve (1997 – 2005).

[43] V odborném tisku jsme neobjevili užití termínu synodalita (sinodalitá) před rokem 1969. V tomto roce rumunský teologický časopis Studii Teologice publikovali článek Despre sinodalitate, v čísle 3-4, str. 155 – 163. Originál nemáme. V roce 1970 se již můžeme seznámit v italském časopise Oriente cristiano, ročník X, čísle 2 (str. 82 – 88) a 4 17 – 21), s článkem od autora STAN, Liviu s názvem Sinodalitá (jde o širší komentář od Mircea Clinei a překlad). Autor klade klíčovou pozornost na některé postoje Pána Ježíše Krista jako základ synodality: „kde jsou dva nebo tři" (Mt 18,20), „syn člověka přišel, aby sloužil" (Mt 20, 28), „kdo chce být mezi vámi první, ať je služebníkem všech" (Mt 26, 26), „nové přikázání" (Jan 13,34) a Jeruzalémský sněm.

a zvláště pravoslavné kanonisty[44], teology a myslitele.[45]

Určitě je třeba zvláště vzpomenout celou rumunskou teologickou školu s její nejvýraznější osobností, kterou byl Dumitru Stăniloae.[46] Jeho dílo je velmi rozsáhlé a také jiná témata prohloubená tímto autorem, by si zasloužila naši pozornost.[47] Přesto si dovolím upozornit na klíčový koncept autora, pro kterého je synodalita či konciliarita výrazem jednoty a všeobecnosti (katolicity) církve. Jeho důraz na „otevřenou synodalitu" (v kontrastu s uzavřeností, vyvolanou politickým a historicko společenským kontextem pravoslaví a vnitřními rozhodovacími

---

[44] Profesor Liviu Stan (1910 – 1973). Pravděpodobně největší kanonista rumunské pravoslavné církve 20. stolení. Psal o teologickém základu práva obecně a kanonického práva zvláště (ius ecclesiasticum). Dalším pilířem jeho práce byly základní principy pravoslavného kanonického práva (autokefalie, autonomie, synodalita atd.). Zvláště vyniká jeho koncept „Svatebčané v církvi", účast laiků a hierarchie na spáse světa je základním rysem pravé církve, která usiluje o spásu všech. Třetím okruhem jsou kanonické problémy, z nich jmenujme třeba kanonizace svatých, diasporu, apoštolskou posloupnost, ekumenismus, pokušení moci apod. Studoval také právo a filosofii na Gregoriánské univerzitě v Říme v letech 1935 – 1937.

[45] Na tomto místě alespoň připomenu jeden z významných plodů práce Skupiny Sv. Ireneje, která je katolicko pravoslavnou smíšenou pracovní skupinou. Srov. GRUPPO DI LAVORO MISTO ORTODOSSO CATTOLICO SANT IRENEO. S*ervire la comunione. Ripensare il rapporto tra primato e sinodalitá.* Qiqajon, 2019. Obsahově se jedná o historicko teologickou studii, jak se během dvoutisíciletí uskutečňovaly a upevňovaly jak synodální formy tak primát římského biskupa.

[46] Otec Dumitru Stăniloae (1903-1993) byl rumunský pravoslavný kněz, teolog a profesor.

[47] K tématu synodality a či konciliarity u tohoto autora máme velmi dobrou doktorskou práci od LUPU, Ştefan. *La sinodalità e/o conciliarità, espressione dell`unità e della cattolictà della Chiesa in Dumitru Stăniloae (1903-1993).* PUG Roma, 1999. (Synodalita a/nebo konciliarita, vyjádření jednoty a katolicity církve v Dumitru Stăniloae (1903-1993). Již po své smrti byl charakterizován jako „teolog křesťanské lásky", „oddaný služebník církve", „sloup současné pravoslavné teologie".

procesy) je důležitým příspěvkem pro dialog a cestu k viditelné jednotě Kristovy církve. Považoval synodalitu za jedinou cestu, která plně oceňuje jednotu a rozdílnost lidské osoby, protože v synodalitě se oceňuje hodnota a důstojnost člověka, stvořeného k podobě a obrazu Božímu, podobně jako spasitelné dílo Krista v církvi, a právě takto se děje „(z)restaurování“ původního způsobu společenství člověka se svými blízkými a s Bohem, dárcem Ráje, nejlepším Hospodářem, Otcem a zachráncem.

Jistě také svůj významný vliv měli další pravoslavní teologové, kteří přecházeli tomuto období nebo byli jakoby učiteli kvalitního teologického a kanonického myšlení jako např. Stefan Stantčev Zankow (1881 – 1965)[48] pracující na univerzitě v Berlíně, který se také zabýval obsahově tématem synodality již v předvečer druhého vatikánského koncilu.

Pokud hovoříme o českém prostředí a období po roce 1997, tak se již intenzivní a silný pojem synodalita jasně a zřetelně v českém jazyku stal částí teologické rozpravy a následně i obecného jazyka víry. Vnímáme jeho vyprofilování z podstatného jména synoda. Přídavné jméno synodální označuje vlastnosti nebo vztahy podstatného jména synoda. Postupně se stále více hovořilo o synodalitě jako konstitutivním rozměru církve, tedy zcela základní, stavební a vnitřní kvalitě života církve.[49] Dokonce se ujalo pojmenování synodální církev. Tato nová vyjádření jsou jak plodem teologického hledání a bádání pokoncilního poznání církve a hledání nového pochopení nauky a události koncilu. Je ale také plodem prožívaných zkušeností spojených se stále větším užitkem, jak ho přináší ustanovení biskupské synody, dalších synod, sněmů a poradních orgánů,

---

[48] Cfr. ZANKOW, Stefan. *Sobornost oder Katholizität der Kirche*. Internationale kirchliche Zeirschrift 52, 1962. s. 108 – 112.
[49] Cfr. MTKS, 1.

ale také prohloubený zájem o realizaci Církve v partikulárních církvích (diecéze a jí na roveň postaveným církevním jednotkám) vedených biskupem. Porozumění synodalitě je také ovlivněno spirituálním prožíváním a důrazy více na to, co je komunitní, než individuální, a dále na společné slavení, než uzavření se do vězení vlastních nemocí, hříchů a sebemrskačství.

2. Církev a Ježíš se nám otvírají na synodálním putování

Ve Vizovickém[50] katolickém kostele svatého Vavřince je na dvířkách svatostánku krásná plastika. Zobrazuje událost v Emauzích. Vidíme sedícího Krista Zmrtvýchvstalého, mezi dvěma učedníky, při lámání chleba. Když přijdeme s modlitbou ke svatostánku až k této plastice na dvířkách a jakoby až na dotek, uvidíme další skutečnosti, které se před námi otevírají. Je to zážitek nejhlubšího společenství s Ježíšem v jeho osobě, v jeho slovu, v jeho a našem svatém chlebu. Může být v jeho překvapivé blízkosti k nám, tedy i Tobě čtenáři, jako zcela konkrétní vzácné osobě. Zároveň vnímáme Ježíšovu blízkost jeho milované Církvi. Silný je i zážitek umělecký a estetický. Navíc ještě zlaté zakrytí a ochrana vnitřního obsahu zvyšuje hodnotu a oceňuje velikost vyobrazené události. Pozlacená plastika události vyvrcholení společné cesty, lámání a proměny chleba, a poznání živého Zmrtvýchvstalého Boha, je branou dalšího vnímání duchovního a Božího světa, a jeho krásy a vzájemného sebesdílení.

Při putování do Emauz[51] se ke svým zamyšleným a smutným učedníkům připojuje sám Ježíš. Na cestě jim otevírá Písma, vyučuje a dávám porozumět. Společné putování bylo kontextem nejdůležitější a nové reality světa. Zmrtvýchvstání je nám blíž, než si umíme představit. Také každé další putování Církve je společnou cestou. Možná méně dialogickou a emoční,

---

[50] Vizovice jsou město v České republice a leží mezi Zlínem a hranicí se Slovenskem. Žije zde okolo 5 000 obyvatel. Farní kostel v sobě skrývá pozdně gotickou věž, loď chrámu byla postavena v letech 1793 – 1795. O nejvýraznější vybavení interiéru chrámu se postaral farář a děkan Jan Bartoš v letech 1864 – 1899. Svatostánek byl pravděpodobně zakoupen ze Světové výstavy v Paříži a dovezen roku 1872.

[51] Srov. Lk 24, 13 – 33.

ale vždy se někdo či něco sděluje.[52]

Ježíšovo putování do Emauz a každé putování Božího lidu má pro nás věřící křesťany své zdroje. Jsou jimi události ve Starém zákoně, v Novém zákoně, sdílené Tradici, v žité víře a četbě znamení časů. Starý zákon jako chronologicky první nám nabízí bohaté zdroje událostí, putování lidu a Božího působení, ze kterých vycházejí důležité inspirace biblického teologického porozumění synodalitě.[53]

Se zatajeným dechem můžeme pročítat bohaté zdroje starozákonních procesů rozhodování. Stáváme se svědky shromažďování lidu a následného sdílení názorů až k rozhodování. Tento starozákoní svět byl jistě ovlivněn kulturním kontextem své doby. Vždycky je nám také nabízena aktivita Hospodina Boha blízkého, i když často málo slyšeného a následovaného. Podobné zkoumání v síle Ducha svatého si zaslouží i Nový Zákon a jeho pokračování ve sdílené Tradici, zvláště u církevních otců.

V této kapitole se budeme zabývat dvěma klíčovými body na téma synodality. Za prvé se pokusíme vyjasnit a vysvětlit představy a pojmy, které vysvětlují nebo se dotýkají tohoto výrazu. Uděláme to s ohledem na naše současné chápání a náš formální předmět.

2.1. Terminologická a koncepční vyjasnění

Základní skutečnost, kterou musíme zdůraznit,

---

[52] Srov. AUGUSTYN, Józef. *Svět citů: emocionalita a duchovní život.* Kostelní Vydří, 2004.

[53] GRAULICH, Markus A RAHNER, Johanna (péčí). *Synodalität in der katholischen Kirche.* Die Studie der Internationalen Theologischen Kommision im Diskurs. Freiburg – Basel – Wien. 2020.

je, že nemáme jeden nebo jedinečný koncept synodality.[54] Jeho zkoumání podléhá rozmanitosti oblastí a disciplín, ve kterých se jí zabýváme a se s ní setkáváme. Je proto nezbytné zabývat se terminologickými a koncepčními otázkami, abychom byli schopni stanovit parametry naši práci s tímto tématem a jeho významem a aby bylo jasné a přesné, pokud jde o používání, jak podmínek tak i otázek, které vznesli. Tato část odpoví na následující otázky: co máme na mysli synodalitou? Jaký je její vztah k jiným pojmům, jako je communio nebo *κοινωνια*, kolegialita, konciliarita, smířlivost, *sobornost*', spolu-odpovědnost, účast či demokracie? Jsou to někdy jen synonyma, nebo se liší zcela zásadně? Jak jsou ve vztahu synodalita a dialogický princip, nebo dokonce filosofie dialogu a teologie dialogu?[55]

---

[54] Rozsáhlou bibliografii viz. MODA, Aldo. *Sulla sinodalitá. Per un percorso bibliografico.* in ATI, *Chiesa e sinodalitá*. Dossier. ANCONA, Giovanni (péčí), Velar, Bergamo 2005, 205-329. Pro stručné úvody jsou vhodná hesla ve teologických slovnících. Mezi předními autory je jistě kanonista a teolog CORECCO, Eugenio. *Sinodalitá.* In *Nuovo Dizionario di Teologia*. Paoline, Cinisello Balsamo (MI) 2000 (8 vydání). 1431-1456. DIANICH, Severino. *Sinodalità.* BARBAGLIO, Giuseppe – BOF, Giampiero – DIANICH, Severino, *Teologia*. San Paolo, Cinisello Balsamo (MI) 2002, 1522-1531. SEMERARO, Marcelo. *Sinodalità.* in *Nuovo Dizionario Teologico Interdisciplinare*. EDB, Bologna, 2020. 653 – 658.

[55] Srov. SCHÄRTL, THOMAS. Úvahy o teologii dialogu. In TT 3, 2006: *"...důležitý příklad dialogických prvků v prvotní církvi v souvislosti s ekleziologickými otázkami nacházíme v* synodní praxi. *Zde je zvláště důležitá severoafrická církev — nejen proto, že se nám od ní zachovala četná synodní usnesení, dovolující usuzovat na velmi angažovanou archivářskou činnost, nýbrž i proto, že tato církev spojovala velkou loajalitu vůči římskému biskupovi se silným církevním sebevědomím. Dialogický je především proces v rámci synody. Wilhelm Geerlings výslovně poukazuje na okolnost, že podkladem tohoto postupu byl zřejmě jednací řád římského senátu, totiž do přesných kroků rozpracovaná praxe hlasování a hledání konsenzu, jíž se rovně účastnili biskupové, mající hlasovací právo. Z tohoto příkladu vidíme, že lze zdůvodnit z tradice, že se církev nemusí obávat přejímat soudobé formy institucionalizovaného dialogu, když při tom neztratí ze zřetele základní souřadnice teologického úřadu. Pohled do dějin dokládá, že církev si dokázala přizpůsobit formy*

2.2. Pojetí synodality

Pro lepší porozumění věcem, je vždy dobré se pokusit o definování pojmu. O to jsme se pokusili již v předchozí kapitole, ale připomínáme, že jak u jiných zkoumání, také u synodality je vhodné začít etymologií termínu. Pochází z *řeckého σύνοδος*, skládá se z *částic σύν* (spolu) a podstatného jména *οδός* (cesta) a znamená „společná cesta“ nebo být spolu na cestě. Jedná se tedy o “společnou procházku“, aktivní a dynamický proces, který je mnohem více než jedna událost, setkání a shromáždění. To je jeho nejhlubší význam, odvozený od jejího slovního kořene, a pojem, který také vyjařuje jeho teo-ekklesiologický význam. Významný italský teolog a člen Mezinárodní teologické komise Piero Coda[56] je přesvědčen, že synodalita je „chození společně“ celého Božího lidu, který sám o sobě rozumí a aktivuje činnosti různých charismat a služeb, a vše vykonává podle, a v duchu a metodě, či způsobu společenství. Původem a pramenem je společný duch, styl, dynamika, způsob života a svědectví evangelia.[57] Synodalita se i nám nabízí jako zkušenost, která

---

utváření konsenzu vzniklé v politickém prostředí a používat je jako prostředek pro teologické nalézání pravdy.” Srov. SCHÄRTL, *Thomas. Úvahy o teologii dialogu. In TT 3, 2006. Web Teologické texty. [online]. 2022, únor. [cit. 19. února 2022].*
Dostupné na www:
https://www.teologicketexty.cz/casopis/2006-3/Uvahy-o-teologii-dialogu.html

[56] Otec Piero Coda (nar. 1955) je katolický kněz, teolog a profesor. Významně se podílel na práci Mezinárodní teologické komise, které je generálním sekretářem od roku 2021. V češtině je přístupná jeho studie k tématu synodality v časopisu Teologické texty. Srov. CODA, *Piero. Obnova synodálního vědomí v Božím lidu. In TT 2014/1. Web Teologické texty. [online]. 2022, duben. [cit. 23. dubna 2022]. Dostupné na www:* https://www.teologicketexty.cz/casopis/2014-1/Obnova-synodalniho-vedomi-v-Bozim-lidu.html

[57] Cf. CODA, Piero. *Coscienza sinodale del Popolo di Dio: Rinnovamento*

zahrnuje všechny členy Církve, věřící i s jejich pastýři, jako je „způsob bytí a sdílení, komunikace a výměna, dávání a přijímání, který je charakteristický pro synodalitu a je specifický pro sounáležitost křesťanů“.[58] V prvních stoletích křesťanství byl termín *σύνοδος* používán i k označení liturgického shromáždění a také samotné Církve; tak například ve spisech svatého Jana Chrysostoma[59] čteme: „Církev má název synoda“ (Církvi, Tvé jméno je synoda!).[60]

V tomto základním smyslu je třeba synodalitu chápat jako realitu mnohem širší než zkušenost synody nebo koncilu, protože synodní dynamika je širší než synodní instituce. Přesto si potřebujeme pomoci odkazem na tuto konkrétní událost, protože právě v takové konkrétní aktivitě nachází svůj významný projev a viditelnost.[61] Synodalita a synodní zkušenosti a konání, nebo dokonce ve vlastním slova smyslu synoda či synodní událost se proto navzájem jakoby vyvolávají. Synodalita odkazuje na zkušenost nebo prožitek, na strukturované setkání a nebo instituci s pojmenovaným a vysvětleným právním či kanonickým uspořádáním.

Synodalita předpokládá setkání, svolání shromáždění a žádá, aby se slavila a vyjádřila v konkrétních strukturách a institucionálních formách. S ohledem na to musíme vzít v úvahu

---

a 50 anni dal Vaticano II. v Il Regno Att LIX (2014) 429-434, 429.

[58] Srov. FRANCK, Bernard. Esperienze sinodali nazionali postconciliari in Europa, in Conc XXVIII (1992/5), 113.

[59] Svatý Jan Chrysostom (347 – 407) byl významný ranně křesťanský autor, poustevník, teolog a arcibiskup.

[60] „*Ekklèsìa* […] *synodu estin onoma*” in G. CRISOSTOMO, Expl. in Psalm. 149,1, cit. in PIÉ-NINOT, Salvator. *Ecclesiologia.* La sacramentalità della comunità Cristiana. Queriniana, Brescia 2008[2], 602.

[61] Srov. TILLARD, Jean-Marie Roger. L’Eglise locale. Ecclésiologie de communion et catholicité. Cerf, Paris. 1995.

aspekt obsažený v konceptu synodality, který je podle G. Routhiera[62] „artikulací“ rozmanité a organické účasti všech jejích členů na *munus regendi* Církve. Zvláštním rysem synodality je ve skutečnosti uspořádávání specifického vztahu mezi pokřtěnými při výkonu pastorační autority.[63]

Vraťme se k účelu synodality – jak uvádí Agostino Montan[64] – je „navrhnout a rozlišit společně, ověřit výsledky získané na základě toho, co bylo rozhodnuto a realizováno, a vylepšit metody, nástroje, a směr cesty“. Je to otázka neustálého přehodnocování „způsobů chůze, organizování, rozhodování“[65].

Všimněme si vzácné snahy zmíněných autorů o velmi srozumitelné sdělení. Zároveň jim jde také o příspěvek vlastní vědní disciplíny k tématu. Od fundamentálního teologa (Coda), přes pastorálně zaměřeného kanonistu (Routhier) až po teologa partikulární Církve a kanonistu (Montan) jsou ve vzájemném tvůrčím a obohacujícím dialogu.

2.3 Synodalita, společenství a komunita

Pojem synodalita je úzce spojen s pojmy jako společenství (*koinonía*) a komunita, který nalézáme v Novém zákoně[66],

---

[62] Otec Gilles Routhier (1953) je kanadský (quebecký) katolický kněz, teolog a profesor.

[63] Srov. ROUTHIER, Gilles. *Evangele et modéle de socialibilité.* In LavTh LI (1995/1) 59 – 75.

[64] Otec Agostino Montan (nar. 1941) je italský kněz z Kongregace Svatého Josefa (Josefíni z Murialda), italský teolog kanonického práva a profesor římských univerzit.

[65] MONTAN, Agostino. *La chiesa particolare. Strutture e missione*. Roma 2007. s. 123.

[66] Koncept κοινωνια je zpracován mnoha autory, za všechny jeden z klasiků, viz BORI, P. C. *Koinonia. L'idea della comunione*

a zvláště v listech apoštola Pavla, Janových listech, ale v listech Petrových a u Lukáše[67]. Nalézáme ho také v textech Apoštolské tradice, v ekumenických dialozích[68] a také v aktuálním Magisteriu.[69]

Pojem společenství vyjadřuje hluboké jádro tajemství Církve. Je jedním z klíčů k porozumění obnovené katolické nauky „O Církvi“, a domníváme se, že i celé teologie, zvláště pokud ji nahlížíme trinitárně – což je naprosto nezbytné i v praktických oborech teologie.

Komunio a *koinonia* nevyjadřují zcela stejné skutečnosti, ale můžeme je snad pro zjednodušení považovat za synonyma. Latinské slovo *communio* je složeno, jak se běžně myslí, z *cum* a *munio*. Důležité je porozumět onomu *munus*, což je úkol či povinnost. To nám pomáhá porozumět původnímu významu „zachování společného postoje, úkolu“.

Komunio bývá také často vysvětlováno a přibližováno pojmem komunikace. Komunikacio zdůrazňuje více aktivitu,

---

nell'ecclesiologia recente e nel Nuovo Testamento. Paideia, Brescia 1972.

[67] Nechceme tady vstoupit do detailnějšího zkoumání termínu *koinonía, koinoneo, sugkoinonos*. Literatura k tématu je poměrně široká, za vhodný úvod můžeme považovat např. BALZ, Horst, SCHEIDER, Gerhard. *Exegetische Wörterbuch zum Neuen Testament.* Verlag Kohlhammer, Stutgard 2011, 3. vydání, str. 749 – 755.

[68] Rozvoj a prohloubení konceptu a teologie *communio/κοινωνια* v ekumenickém kontextu proběhlo prostřednictvím světových konferencí konacích v letech 1927 až 1993 z iniciativy orgánu „*Víra* a *ústava*“. To je společná Anglikánsko-katolická komise *(např. ARCIC II*), která si zvolila jako název svého prohlášení v roce 1990: Církev jako společesntví. ARCIC III pak zvolil téma *Spolu na cestě. Učit se být Církví – místně, regionálně , univerzálně* a v roce 2017 publikovali závěry své práce.

[69] Je třeba prostudovat texty v POSPÍŠIL, Ctirad Václav – KRUMPOLC, Eduard (eds.). *Dokumenty Mezinárodní teologické komise 1969 – 2017 a některé další texty Papežské biblické komise a Kongregace pro nauku víry.* Olomouc: Vydavatelství UP 2017.

a jeho účinkem je právě komunio. Z jiné strany nám může pomoci k porozumnění řecké slovo *koinonía*, které označuje společnou účast, sdílení stejné reality s ostatními, a proto má blízko k latinskému cum a munis. Velmi stručně řečeno, klade se větší důraz na společnou realitu, komunikaci a dynamiku daru a cílovou situaci, která je plodem takové aktivity.[70]

Z velmi zjednodušené filologické analýzy vidíme, že *koinonía* a cum spojeno s munis mají ve svém dynamickém smyslu spojitost s koncepcí *synodos*, které připomíná poslání a plnění společného úkolu a odkazuje na aktivní blízkost a „společné chození" v dialogu.

Společenství, jak o něm hovoříme a rozumíme mu v Církvi, je pak ale třeba umístit do jeho teologického smyslu a tam nám může jít na pomoc teolog kanonického práva Eugenio Corecco,[71] která zdůrazňoval, že společenství má širší eklesiologický význam než synodalita. Společenství se netýká jen svátostné a kanonické služby, ale objímá celou mysticko – svátostnou skutečnost Církve, která je na ontologické úrovni *společenství s Bohem a lidmi*, a strukturálně je svým uspořádáním *společenstvím Církví.* [72]

Pro svatého Jana Pavla II. bylo společenství místem, kde se uskutečňuje sama podstata církve. Ale zároveň povzbuzuje,

---

[70] Srov. TILLARD, J-M. R. *Comunione,* in LACOSTE J. Y. (pod vedením). *Dizionario critico di teologia. Editoval* CODA, Piero, Borla/Città Nuova, Řím 2005, 316-323, 316-317.

[71] Eugenio Corecco (1931 – 1995) byl švýcarský kanonista a biskup. Více o jeho osobě a díle na webu eugeniocorecco.ch Jeho zásadní příspěvek pro rozvinutí synodality vidím jak v doktorské práci, kde se zabýval dynamikou synodality v americké katolické církvi devatenáctého století, tak ve zkoumání tématu na vědecké úrovni z pohledu teologa kanonického práva.

[72] Srov. CORECCO, Eugenio. *Sinodalita.* in BORGONOVO, Graziano. – CATTANEO, Arturo. (péčí). *Ius et communio. Scritti di Diritto canonico.* Piemme: Casa Monferrato, 1997.

že je třeba vykonat mnohé, aby se co nejlépe vyjádřil potenciál nástrojů společenství a aby se pohotově a účinně reagovalo na problémy v rychle se měnícím světě.[73]

Považujeme za důležité trvalou otevřenost ke všem možným rozměrům společenství, a dokonce i k těm, které si zatím neumíme představit. A pokud bychom měli rozlišit jednotlivé rozměry, tak nezůstat jen u oněch běžně užívaných jako je vertikální a duchovní (společenství s Bohem a s vykoupeným lidstvem), horizontání a historický (společenství mezi lidmi, mezi církvemi). Ale spíše hovořit o trojičním rozměru společenství, a stále si uvědomovat cirkularitu lásky, darů a péče.

Z Apoštolské tradice víme, že církevní společenství je spoluúčastí na plodech spásy, spojení v jednom Duchu, v hlásání evangelia, v jednom křtu a živení se jedinou eucharistií. Je to dar shora daný a milost, intimní skutečnost Trojičného života, která oživuje všechny rozměry bytí „jako v nebi tak i na zemi". Společenství je esence Církve a její velké tajemství.[74]

Před synodalitou a více než na synodalitě záleží na společenství. Synodalita bez společenství nemá kořeny a pravý důvod existence. Mezi společenstvím a synodalitou musí existovat hluboké vztahy, jde o více než o konkurenci, závislost nebo prostou cykličnost, je to spíše proudění, vanutí a život.

2.4 Synodalita a kolegialita

Úzký vztah mezi společenstvím a synodalitou se obdobně vztahuje i na kolegialitu. Kolegialita má své kořeny

[73] Srov. SVATÝ JAN PAVEL II. *Novo millenio ineunte.* in AAS 93, 2001.
[74] Srov. KASPER, Walter. *Teologia e Chiesa.* Brescia 1989.

ve společenství. Synoda biskupů v roce 1985 se vyjádřila, že eklesiologie společenství nabízí svátostný základ kolegiality.[75]

Pokud jde o terminologii synodality a kolegiality, a zkoumáme jejich užití na II. Vatikánském koncilu, tak nás asi nepřekvapí, že oživení synodální praxe té doby ještě nezná pojem synodalita. Koncil ale také nikdy nepoužil podstatné jméno kolegialita, ale spíše si sloužil přídavným jménem „kolegiální" (*collegialis*).

Po koncilu je ale vše jinak, a svatý Pavel VI. hojně tento termín i koncept užívá, a např. v úvodní homilii mše svaté slavené při příležitosti Synody biskupů v roce 1969 jej slyšíme třináctkrát. Jeho význam je především ve smyslu a naléhání na spoluodpovědnost biskupů. Také kolegialitu lze v určitém smyslu považovat za plod koncilu.

Jaký je tedy vztah mezi kolegialitou a synodalitou? Vynikající francouzký teolog synodality Hervé Legrand se domnívá, že studovat synodalitu z historického pohledu se jeví nemožné a v prvním období po koncilu je naše studium pouze nepřímé. Koncil se zabýval především biskupskou kolegialitou a tou ještě mnohem úžeji než synodalitou. Koncil je tedy výchozím bodem nástupu od biskupské kolegiality k synodalitě Církve.[76] Bylo ale zdůrazněno hluboké porozumění Církve a načrtnuto synodální pochopení celé události, třeba i návrhem na vznik celé řady poradních orgánů, zvláště v partikulárních církvích.

Synodalitu a kolegialitu tedy nezaměňujeme. V posledních letech se ovšem synodalitě věnuje podstatnější pozornost,

---

[75] AA.VV., *Il futuro della forza del Concilio. Sinodo straordinario dei Vescovi 1985. Documenti e commento di W. Kasper.* Brescia 1986, 31.
[76] Srov. LEGRAND, Herve. *Sinodalità al Vaticano II e dopo il Vaticano II,* cit., 68.

a nejenom z důvodu novosti tématu. Kolegialita je již ukotveným, živým a životodárným způsobem bytí, především biskupů, v Církvi.

Zatímco tedy synodalita se více opíra o křest mezi všemi a o společenství, a zahrnuje tedy i biskupy, má kolegialita zvláštní důležitost pro biskupy právě pro základ ve svátosti biskupského svěcení a pro společenství s celým kolegiem biskupů.[77]

Kolegialita je tedy v tomto smyslu způsobem synodality, která se týká biskupské služby. Hovoří se i o biskupské synodalitě. Tím se poněkud oslabuje právní hodnota kolegiality a posiluje hodnota společenství, které se jeví pružnějším konceptem. Termín odvozený od slova synod je ovšem v církvi silnější a nemá přerušenou tradici hlavně díky trvalé přítomnosti na křesťanském Východě.

2.5 Synodalita a konciliarita

Pojem konciliarita je mnohem bližší pojmu synodalita. Pochází z latinského *concilium,* které pochází z *con-calare*, předvolání, společného svolání, a takový bývá i překlad řeckého *sýnodos*.[78] *Concilium a sýnodos* jsou tedy dva termíny, které určují stejnou realitu a byly považovány za synonyma. Ani poslední ekumenický koncil nerozlišuje mezi těmito slovy a označoval sám sebe za *synodus.*[79]

---

[77] Srov. ANTON, Angel. *Strutture sinodali dopo il Concilio. Sinodo dei Vescovi – Conferenze Episcopali*. in CreOg XIII (1993/4) 85-105, 91.

[78] Srov. BEINERT, Wolfgang. *Concilio.* In LACOSTE, Jean-Yves. (péčí) *Dizionario critico di Teologia*. Řím 2005, 324-327, 324.

[79] Koncil užil slovo synodus 136–krát, ale jen 10-krát jej neidentifikuje s Ekumenickým koncilem. Toto vyřeší až oba kodexy kanonického práva.

Pokud jsou etymologicky *concilium* a *synodos* zaměnitelné a jsou to synonyma, pak jsou jimi i konciliarita a synodalita. Stejně jako synodalita je mnohem širší realitou synody, tak i konciliarita je širší realita než koncil.

Historická zkušenost konciliarismu[80] ovšem vede k jinému vnímání konciliarity a synodality. Jejich obsah se vztahuje u konciliarity k ekumenickému koncilu, kdežto synodalita se přísně drží realizace Církve mezi všemi pokřtěnými a jejich partikulární Církví. Komplikovaný problém vícepapežství řešila aplikace krizového církevního práva, ovšem taková situace otevřela cestu konciliaristické tezi o nadřazenosti koncilu nad primaciální autoritou papeže.[81]

Téma konciliarity rozvinuly i ekumenické dialogy. V Upsale 1968 byla vypracována zpráva o konciliaritě, jako upřednostňovaném modelu pro nalezení společenství mezi Církvemi. V Lovani (1972) vznikl dokument o konciliaritě a budoucnosti ekumenického hnutí. V Raveně (2007) bylo téma již pojato i s užitím synodality, jako zvláštní odpovědnosti biskupů. Dokument hovoří o synodalitě, který ji rozumí v takovém významu, že každý člen Kristova těla má na základě křtu svůj vlastní *prostor a odpovědnost v eucharistické koinônii.* Zajímavé se nám zdají také dva body: skutečnost, že na jedné straně „synodalita odráží trinitární tajemství a má svůj konečný základ v tajemství“, na straně druhé, že synodální rozměr Církve musí být přítomen na třech úrovních v církevním společenství: místní,

---

[80] Konciliarismus bylo reformní hnutí v katolické církvi na evropském západě 14. – 16. století. Hlavní myšlenka byla, že koncil je nejvyšší autoritou v Církvi. Byl odmítnut na pátém lateránském koncilu (1512 – 1517). Jeho myšlenky čas od času ožívají v kontextu hledání reformy Církve.

[81] Srov. MTKS, č. 34.

regionální a univerzální.[82]

Domníváme se, že synodalita získala na takové intenzitě v používání, a je jí věnováno tolik pozornosti, že pojem konciliarita je zcela na ústupu a vrácen do historicko organizačního hledání konce středověku. Také ve vztazích mezi církvemi, kde by snad užití pojmu koniciliarita jevilo jako vhodnější, se nám už jako více srozumitelným a obecně přijímaným jeví pojem společenství.

2.5 Synodalita a sobornost'

Sobornost' je koncept, který se objevil a rozvinul mezi ruskými myslitely 19. století. Zejména v ruské ortodoxní teologii se stala téměř ústřední kategorií.[83] Etymologicky sobornost' vychází ze slovanského kořene *sobor*, což znamená svolávat, vyvolát, shromažďovat nebo opět ve širším smyslu i jednomyslnost. Pokud jde o vývoj a teologické zpracování kategorie *sobornost',* hlavní zásluha je připisována Chomjakovovi a dalším myslitelům, kteří jej následovali nebo kritizovali jeho filosofický a teologický přístup. Vizi *sobornosti* prezentované Chomjakovem lze shrnout v ekleziologii charakterizované jednotou věřících, kteří žijí ve svobodě a lásce.

Jeho myšlenky mají stálou hodnotu:

„*Vnitřní a skutečná jednota, vytvořená a projevující svobodu, jednotu založenou nikoli na racionalistické vědě, ani na svévolné konvenci instituce, ale na morálním právu vzájemné lásky a modlitby, jednota, v níž bez ohledu na hierarchický rozsah svátostních funkcí není nikdo*

---

[82] Srov. ALBERIGO, GIUSEPPE. *Conciliarità, futuro delle Chiese*. In A. MELLONI – S. SCATENA (péčí), *Synod and Synodality*, *cit*., 463-488.
[83] Srov. ŠPIDLÍK, TOMÁŠ. *Ruská idea, jiný pohled na člověka.* Velehrad 1996. Pojednání u sobornosti je v oddíle věnovanému Člověku v Církvi.

obsluhován, ale všichni ve stejné míře jsou povoláni k účasti a ke spolupráci na společném díle, konečné jednoty skrze milost Boží, a nikoli lidskou instituci, taková je jednota Církve."[84]

Sobornost' je vnitřní rozměr jednoty Církve postavené na jednotě Trojice, která ji obývá a sjednocuje svou milostí. Úkolem hierarchie je být strážci nauky, ale pouze ve společenství s celým Božím lidem. *Sobornost'* je tedy schopnost se podílet na rozhodnutích Církve všemi jejími členy, kteří vykonávají různé funkce přítomné v komunitách, od laiků až po biskupy.[85]

Neomylnost Církve je zaručena působením Ducha, který spojuje všechny věřící ve svobodě, harmonii a lásce. Chomjakov také tvrdí, že ruská pravoslavná církev je jediná, která dosáhla jednoty zrozené z lásky, a tedy dokonalé jednomyslnosti věřících, a obviňuje katolicismus, založený na vnější autoritě, z jednoty ale bez svobody, a protestantismus ze svobody ale bez jednoty.[86]

Toto převážně vnitřní pojetí zdůrazňuje spoluodpovědnost všech věřících, jejichž jednomyslnost si podřídí Magisterium. Proto také asi způsobil odpor hierarchie ruské pravoslavné církve a několika významných autorů. Někomu vadila nejednoznačnost, jinému, že se projev týká církevní a hierarchické moci, s nadměrným odkazem na neviditelnou Církev.[87] Berdjaev, který

---

[84] Srov. CHOMJAKOV, Alexej, Stěpanovič. *Encore quelques mots d'un chrétien orthodoxe sur les communions occidentales, à l'occasion de plusieurs publications religieuses, latine et protestantes*. in L'Eglise Latine, cit., 301.

[85] Srov. CHOMJAKOV, Alexej, Stěpanovič. *Jedna církev.* Velehrad – Roma, 2007.

[86] Srov. COGONI, Daniele. *Il pensiero di A. S. Chomjakov*, *padre della teologia sobornica*, in *Il mistero della Chiesa e il primato del Vescovo di Roma nella perspettiva della teologia ortodossa della sobornost'*, Vicenza 2005, 68.

[87] Srov. COGONI, Daniele. *Il pensiero di A. S. Chomjakov*. cit., 71.

argumentuje slovanskou myšlenkou svobody, věří, že Chomjakov smíchal zdravou ortodoxní doktrínu s protestantismem. Vývoj a pochopení *sobornosti* se nachází v synodě moskevské církve (1917-1918), které se všechny složky církevní reality zúčastnily, ale její slavení bylo poznamenáno tragickými událostmi války a bolševického rozvratu Ruska.

Pro katolickou teologie objevili sobornost' především francouští teologové a mezi mini zvláště Congar. Představil jiný pohled na Církev a zpracoval teologii laikátu a Božího lidu. V pojetí *sobornosti* je mnoho dobré nauky o Církvi, jakou je ekklesiologie postavená na pojmu extáze, jednota těla, a nikoli jednota na základě hierarchické moci. Je to vklad do ekklesiologie společenství a podpora společného odkazu na jednotu Církve.

Jaký je vztah synodality a sobornosti? Mají jistě mnoho společného a mohou se navzájem od sebe učit. Je to princip života společenství a sourozenectví v Kristu. Synodalita ale není primárně zacílená na vysvěcené služebníky a hierarchický princip Církve. Spíše jej objímá a podporuje jeho životnost.

2.6 Synodalita a spoluodpovědnost

Další důležitá vazba je mezi pojmy synodalita a spoluodpovědnost. Pojmy spoluodpovědnosti a spoluúčasti se často objevují v dokumentech Církve a odkazují oba k synodalitě, protože v ní nacházejí svou realizaci.

V závěrečné zprávy Synody biskupů v roce 1985 se výslovně hovoří o církvi jako společenství, a právě proto v ní musí existovat účast a spoluodpovědnost na všech jejích stupních a oba dva pojmy se již běžně využívají v církevním životě

a praxi.[88]

Pojem spoluodpovědnosti v koncilních dokumentech nenacházíme. V následujícím období však získává na stále větší váze jak v teologické, tak v celocírkevní praxi. Za svůj úspěch vděčí kardinálu Suenesovi a jeho snaze vyjádřit na pastorační úrovni smysl koncilu.[89] Byl přesvědčen, že společná účast všech pokřtěných na poslání a životě Církve musí být „duší“ pastorační péče současnosti i dalších staletí.

Běžně se hovoří o křestní důstojnosti, která je základem spoluodpovědnosti celého Božího lidu. V tomto smyslu jsou věřící i pastýři sourozenci, a proto jsou i zodpovědní za život a misii Církve. Jejich odpovědnost ale není totožná. Mají rozdílné úkoly a pravomoci, stejná práva a povinnosti, společnou důstojnost. Spoluodpovědnost se realizuje v synodalitě.

V církevní praxi rozlišujeme spoluodpovědnost a spolupráci. Spoluodpovědnost některých, zvláště na stejné nebo podobné úrovni svátostné služby je naprosto nutná. Nemělo by se čekat na nějaká mandát, ale měla by vždy vyjadřovat společenství Církve. Pro spolupráci a funkčnost je na druhé straně vhodné vyslovení se církevní autority pro samu povahu věci, jde totiž o společnou činnost.[90]

Z kanonického pohledu se, v technickém slova smyslu, spoluodpovědnost nedotýká moci autority. Dotýká se ale výkonu moci a spoluúčasti na ní. Proto je důležité se angažovat v přípravě rozhodovacích procesů, v kterých se formuje spoluoodpovědnost a konkretizuje se.

---

[88] Srov. *Relatio finalis*, in EV 9/1779 – 1818, s.1806.
[89] Srov. SUENENS, Leo, Joseph. *Corresponsabilità nella Chiesa di oggi*. Roma 1969.
[90] Srov. MONTAN, Agostino. *La Chiesa particolare*. cit., 205.

2.7 Synodalita a spoluúčast

Další důležitá vazba je mezi pojmy synodalita a účast či spoluúčast.[91] Účast má svůj smysl a kořen v komunitě, ve společenství. Koncept spoluúčasti je koncilem poměrně často užíván. Zdůrazňuje ale porozumění diverzifikované spoluúčasti, nebo účasti podle podmínek a funkce vlastních každému. To je důležité nejen pro hierarchické, také pro samosprávné a demokratické rozhodování. Nelze totiž rozhodovat bez mandátu, kvalifikace nebo kompetence. V církevním prostředí je třeba i porozumět rizikům, možnému nepochopení obsahu a hranic spoluúčasti, zvláště při uplatňování pravomocí.

Ústředním tématem byla pro Druhý vatikánský koncil spoluúčast na *tria munera*, třech posláních Krista, u všech věřících a pastýřů, ale pro každého svým způsobem.[92] Spoluúčast je v *munus sanctificandi* (úkol posvěcovat), zvláště v liturgii, zmiňována asi 25-krát. Je to klíčové kritérium, jak porozumět celé konstitutci „O posvátné liturgii“. Spoluúčast je sjednocujícím kritériem jak v principech, tak v obsahu i v cílech konstituce. Zaslouží si dalšího velkého zkoumání, jak je tato perspektiva platná i pro *munus docendi* (úkol vyučovat) a *munus regendi* (úkol řídit). Odpovědi na otázky jak, kde a kdy se může spoluúčastnit a nebo jak může přispět každý věřící sourozenec, mající o to zájem,

---

[91] „Základem účasti na každém synodálním procesu je totiž sdílené nadšení pro společné evangelizační poslání, nikoliv proti sobě jdoucích zájmů“. In *Přípravný dokumet „Za církev synodální..“*, s. 7. Srov. *Přípravný dokument synody. Web Synoda. [online]. 2022, duben. [cit. 25. dubna 2022]. Dostupné na www:* https://www.synoda.cz/coze/pripravny-dokument-a-vademecum/

[92] Srov. Nauka o *tria munera* se nachází v textech koncilu pro vysvěcené služebníky v *LG* 25, 26, 27 a pro věřící laiky LG 34, 35, 36.

je v řízení a službě Církve velmi aktuální právě v čase synodálního putování a reformy římské kurie. Určitě bylo vhodným ono zdůraznění Synody o laicích (1987), která v dokumentu *Christifideles laici* použila asi 76-krát pojem účast (participatio) zvláště ve smyslu společného poslání (misio).

Účast a spoluúčast má jistě více rozměrů, třeba ten přihlížející k dynamice pohybu. Může být nahlížena více pasivně, tedy „být aspoň u toho“, či být při té události. Jiným rozměrem je aktivita, kdy účast je projevem vlastního příspěvku (vyjařuje podporu), přínosu (zvyšuje zisk a kladně působí) a podílu (je aktivní částí a dílem). Stupnice závazků a aktit může být velmi různá.

U spoluúčasti očekáváme míru vztahů, které zahrnují měřítka přátelství, kompetentnosti, schopnost ovlivňování, kolektivního rozhodování, ale i moci a autoritu. Účast je ale také určitou identifikací a má v sobě výrazovou sílu, z „já“ tvoří „my“. Zároveň pomáhá obecné a vlastní identifikaci. Účast rozvíjí i pedagogický rozměr, společenský, politický a mocenský dopad.[93] Musí být nástrojem alespoň jakési užitečnosti, pro kterou je vhodná a může být i vyžadována. Má velkou vnitřní integrující energii a zároveň silný vnější výrazový efekt spojený s komunikačním a hodnotovým dopadem. Účast v církvením smyslu lze chápat a realizovat jako projev synodality.

[93] V demokracii nebo v hlasováních může vše rozhodnout při naprosté vyrovnanosti 50/50 jen jeden hlas. Při synodálním rozhodování máme ale vyšší ideál: účast zakládá blízkost komunity pod vedením Ducha svatého a při naslouchání Božímu slovu.

2.8 Synodalita a demokracie

Původ slova demokracie je v řečtině. Z řeckého *demos* (lid) a *krátos* (moc) je složeno slovo znamenající moc lidu, nebo vládu lidu. Všeobecně znamená účast lidu na řízení veřejných záležitostí, speciálně ale můžeme vidět různé formy vlády. Klasické formy vládnutí jsou tři: přímá (referenda apod.), nepřímá (zastupitelská) a kombinovaná demokracie. Kromě politického systému ale máme i další oblasti s významným vlivem, jako je politický systém, vnitřní organizaci a živou kulturu.

Křesťanství a církevní život mají s demokracií mnoho společného. Mnoho efektivních prvků a hodnot sdílíme, jedná se ale spíše o podobnost (analogii) a přiměřenost ve sdílení a užití. Zároveň je třeba vnímat, že i demokracie prochází významnými proměnami a krizemi, a ty mohou být pro Církev důvodem ke studiu i zvažování.[94]

Zároveň si všimněme, že dnešní demokracie není stejná, jak ji znala starověká *polis*, v níž cizinci a otroci neměli stejná práva jako ostatní lidé, či raději občané, a byli vyloučeni z veřejného politického života. Ani dnes nemáme příklad demokracie, která by zapojila odpovědnost, či spoluodpovědnost, všech svým obyvatel.[95]

---

[94] Srov. LEGRAND, Hervé. *La sinodalitá é di ordine pratico.* In *Concilium* 2 (2021), s. 147.

[95] Rodiče nezletilých dětí nemohou projevit v demokracii svoji zvýšenou odpovědnost za děti třeba tím, že by jejich volební hlas byl posílen, nebo přímo měli více hlasů. Bez jakékoliv urážky je většina západních demokrací zřízením spíše gerontokratickým. To přirozeně oslabuje obsah volebních programů, a následných vládních programů o skutečně všechny obyvatele své země. Svojí vlastní povahou je takto nastavená demokracie při současném demografickém vývoji orientovaná proti rodině a proti své budoucnosti.

Křesťanství přichází s důstojností každého člověka v Kristu, jak tomu učí apoštol Pavel. Je to tedy silný prvek mezi synodalitou a demokracií, kde všichni občané s volebním právem mají rovnost v demokracii i prostor pro účast v synodalitě. Synodalita je ovšem dokonalejší, protože pro ni je člověk víc než občan. Ne všichni lidé jsou totiž v demokracii uznáni, nebo adekvátně reprezentováni, ve svých právech.

Synodalita také odkazuje na kvalitativní změnu, kterou přináší Kristus tím, že nás nazývá svými bratry a sestrami, tedy sourozenci. Tím v biblickém smyslu ukazuje na otcovstí (a mateřství), či raději rodičovství Boha.

Rozdíl je také ve správě moci a autority, kterou v demokracii mají lidé od začátku do konce mandátu, v Církvi je zdrojem každého úkolu – tedy i pověření k moci a autoritě - služba Kristu.

Možná se může jevit, že dokumenty koncilu i magisteria po koncilu preferují demokracii. Spíše hovoří o uspořádání pluralistické společnosti a úkolech křesťanů ve světě,[96] odpovědnosti a účasti.[97]

Svatý Jan Pavel II. v encyklice Centesimus annus (46) vyjádřil ocenění systému demokracie, právního státu a spravedlivého pojetí lidské osoby.[98]

Církev ale není demokracie, ani monarchie, aristokracie nebo oligarchie. Využívá sice demokratické prvky do té míry, že synodální prvky ji mohou charaterizovat jako více občanskou, právní a demokratickou. Jistě vzniká i určitá poptávka po modernizacích a jednou z nich může být i volání po více

[96] Srov. GS 76.
[97] Srov. GS 31.
[98] Srov. *Kompendium sociální nauky Církve.* Kostelní Vydří 2008. 259.

demokratických prvcích. Jedná se ale o příliš mnohoznačné a spíše nevhodné poptávky, které míjejí skutečný úkol Církve.

Za vhodnější metodu, než vycházet z demokratizace ve společnosti, považuji inspiraci a vycházení z trojičného Božího společenstí jako ikony života Církve. Tedy božsko lidské reality, která usměrňuje vztahy i mezi synodalitou a demokrací s cílem hledání společného prospěchu nejen pro dnešek ale i s pohledem na cíl člověka. Možná nejviditelnějším plodem synodality je svědectví společenství v Církvi. Bohatství demokracie je jistě v jejím duchu účasti, přispívání do rozhodovacích procesů, zodpovědnosti za to, co se týká mnoha, pochopení ideového i materiálního rozměru státu, mezi které patří i pravidelné přispívání na jeho provoz (daně a odvody).

Demokratické rozhodování ve volbách ale není uplně ideální. Rozhodnutí vedená nadpoloviční většinou, tedy polovinou plus jeden hlas, mohou být za určitých okolností nebezpečná, manipulativní až destruktivní. Vlastní metody synodality jsou v rozhodovacích procesech, domnívám se, lépe nastaveny. Konkrétním slabým místem demokracie je třeba sudý počet hlasujících.

2.9 Synodalita a dialogická filozofie

Opět je to řečtina, která nám nabídla jeden významný pojem a tím je *dialogos*. Pochází od slovesa *dailegomai*, rozmlouvání a také rozvažování. Rozhovor se týká více osob, a může vést k nalezení řešení nebo stanoviska. Opakem dialogu je monolog. Duolog je mluvení na sebe bez naslouchání.

Na první pohled se může zdát, že je přebytečné hledat vazby

mezi církevní synodalitou a filosofií, potažmo filosofií dialogickou. Nebraňme se hledání vztyčných bodů, které mohou být klíčové pro lepší pochopení našeho tématu. V textu o studiu k synodalitě jako je tento, je nevhodné si klást ryze církevní otázky o synodalitě bez přihlédnutí na citlivost či naladěnost čitatelů či posluchačů a nevnímat komunikaci jako jeden z participativních procesů v současné společnosti. Zajímavé by bylo třeba porovnat komunikační teorie a komunikativní jednání.[99]

Základní podmínky zdravé komunikace musí platit a jistě i platí také v církevním společenství. Pokud do nich dorůstáme, tak si připoměňme alespoň svobodu a možnost vyjádření se a projevu, řízení nesouhlasu, uznání jinakosti, jasnost informací, logickou argumentaci v pravdách víry, ale také proměny s modernizací jazyka a dynamiky komunikace. K tomu bych dodal i možnost svobodného a kritického přístupu k informacím a ochranu před dezinformacemi a lživými argumenty.[100]

Dialogická filosofie byla konfigurována v minulém století v prostředí zejména židovských filosofů, ale zmínit můžeme i Romana Guardiniho. Lze ji považovat za filosofii vztahu založenou na subjektivních vztazích, vzájemnosti a zodpovědnosti.

Protagonisté dialogu žijí ve stejném čase a historii, jazyce a komunikují a naslouchají si. Je zde vztahová kvalita jako v synodalitě. Osamění je omezenost, společná cesta je nekonečnost příležitostí. Nové myšlenky přicházejí ze vztahů, ať už z dialogu nebo z modlitby. Dvě bytosti vždy mohou dát příležitost pro setkání s Tím třetím.

---

[99] Srov. Dílo J. Habermanse a jeho žáků a následovníků.

[100] Srov. TONIOLO, Andrea. *Processi comunicativi e partecipativi nella Chiesa locale*: *prospettiva teologico-pastorale*. in *ATI*, *Chiesa e sinodalità*, *cit.*, 163-179, 177.

Pro další teologické prohloubení vztahu mezi církevní synodalitou a filozofií dialogu[101] je třeba přizvat také tu „třetí“, ale ve skutečnosti první, a tou je Trinitologie.[102] Právě ve vzájemném dialogu těchto tří vidím velkou příležitost pro obohacení a nové perspektivy synodální zkušenosti Církve. S rozvíjejícím se vzájemným obohacením také poroste synodální a trinitární identita účastníků a celé Církve. Boží dialogičnost bude mít tak v synodalitě svůj velký a otevřený prostor k působení. Protagonista synodálního dialogu je otevřený překračovat jeho rozměry směrem k trojičnosti – snad můžeme použít neobvyklý pojem triologu.

---

[101] Srov. POLÁKOVÁ, Jolana. *Smysl dialogu. O směřování k plnosti lidské komunikace*. Praha 2008.

[102] Srov. ke vztahu Trinitologie a dialogické filosofie srov. POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Trinitologie a dialogická filosofie. Dialog s Jolanou Polákovou.* In TT 2010/1.

Shrnutí

Všechny zkoumené termíny a aspekty křesťanské komunity a společenství jsou inspirací a mohu být církevní synodalitou oživovány. Porovnali jsme koncept synodality s jinými vybranými termíny, které jsou s ním nějak spojovány nebo pomáhají jeho lepšímu porozumění či prohloubení. Zkoumané termíny a koncepty nám odhalují i specifika synodality, a otevírají další možnosti rozvoje a prohloubení, zvláště v oblasti trinitární teologie a filosofie dialogu. Právě ve vzájemném dialogu konceptů a disciplín vidíme velkou příležitost pro obohacení a nové perspektivy synodální zkušenosti Církve. S rozvíjejícím se vzájemným obohacením také poroste synodální a trinitární identita účastníků a celé Církve. Při zachování vlastních specifik se jednotlivé obory mohou učit jeden od druhého a tím zároveň dosáhne i synodalita svého autentického místa a hodnoty v církevním společenství a může inspirovat i občanskou společnost.

3. Synoda biskupů a II. vatikánský koncil

Synoda biskupů je neobvykle viditelným orgánem života současné Církve. V mediálním prostoru, ale i v reflexi církevních a teologických témat je vždy něčím zajímavým a inovativním. Přichází s náměty, které se takříkajíc dostávají pod kůži. Pojem synoda se tak stává velmi frekventovaným, zajímavým a dává životu Církve aktuálnost a novotu. Jak to s ním ale vlastně bylo, kde se vzala a byla chtěná?

Otevřme si koncilní dokumenty a podívejme se do rejstříku. Snad zaujme, že pojem „synod“ se nalézá ve dvou dekretech: o katolických východních církvích (z 21. 11. 1964) a v dekretu o pastýřské službě biskupů (z 28. 10. 1965). Věnujme se pouze onomu druhému. Zde, v jinak skromném článku číslo pět, je popis, který si dovolím celý citovat:

> *„Biskupové vybraní z různých krajů světa podle způsobu a řádu, který stanoví římský biskup, poskytují platnější pomoc nejvyššímu pastýři církve v radě zvané „biskupská synoda“. Tato biskupská synoda jako zástupce veškerého katolického episkopátu je zároveň znamením, že se všichni biskupové v hierarchickém společenství podílejí na péči o celou církev.“*

A dekret se odvolává na motu proprio (přeložme jako „z vlastní iniciativy“, „z osobní péčí“) svatého Pavla VI. Apostolica solicitudo, které vyšlo šest (sic!) týdnů před schválením koncilního dokumentu.

Teprve 3. kapitola ve svém prvním oddíle se věnuje synodám, koncilům a biskupským konferencím. Přeje si oživení ctihodných institucí u synod a koncilů. K tématu biskupských konferencí, které jsou již utvořeny ve více zemích, si přeje pro jejich nejvyšší prospěšnost, aby se všude biskupové seskupovali.

3.1. Synoda biskupů jako moment překvapení

Zveřejnění dokumentu ustanovujícího Synodu biskupů v právě probíhajícím koncilu působilo jako překvapení a senzace. Vynořila se instituce mající potenciál pomoci efektivně doprovázet pokračování a výsledky koncilní zkušenosti celé jedné generace pastýřů. Z dnešního pohledu ale také výrazný stavební kámen hluboké zkušenosti a rozvoje nauky kolegiality biskupů, čteno optikou dneška, nové odhalení pramenů synodality. Intuice a odpověď, která může pomoci dát aktuální pomoc v řízení univerzální církve a také povzdudit četbu znamení časů každého věřícího v Krista.

Iniciativa svatého Pavla VI. je pozoruhodná z více pohledů a byla výsledkem i vzácné shody okolností. Jsme přesvědčeni, že historie a akčnost diecéze Miláno, ze které papež přišel do Říma, mu byla velkou školou. Nejde jen o historickou zkušenost efektivního uvedení závěrů tridentského koncilu díky pastorační práci svatého Karla Boromejského a slavení mnoha synod, které tomu pomohly. Byla to také aktuální efektivní spolupráce ze světícími biskupy, kněžími a řeholními řády, která trvale oživovala tuto obrovskou diecézi.[103]

Z pohledu naukového je třeba připomenout nedokončenost práce Prvního vatikánského koncilu (1869 – 1870) v oblasti nauky o biskupech a jejich kolegialitě. Bylo zřejmé, že obrovské obrovské misijní dílo Církve, volá všechny biskupy světa ke společnému sdílení spoluodpovědnosti z biskupem římským. To je třeba patrné v nauce Pia XII., který v roce 1957 vydal svoji encykliku Fidei donum, kterou si přál zvláště v Africe, vznik samostatných církevních struktur. Připomeňme jen, že zvláště v Africe

[103] MTKS, čl. 35.

se rozpadala koloniální struktura, docházelo k etnickým násilnostem, rozšiřování indoktrinace marxismu a sílila expanze islámu. Co si tedy počít s praxí, když nauka je nevyjasněná, očekává oživení a preciznější pojmenování? Přesněji definovat nauku může vždy znejistit již pozice spontánně obsazené nebo životem a praxí vyžadované.

Jen na okraj si dovolíme připomenout, že obecné mínění té doby o římské kurii bylo, že je prodlouženou rukou papeže. Od biskupů se očekávala občas nějaká všeobecná konzultace. Papež měl moc na církví. Biskup měl svoji moc nad diecézí. Důsledky si dokážeme představit: i v době přípravy koncilu a jeho dokumentů se většina biskupů v takové roli znala a věděla, jak se v ní pohybovat.

Nějaký nový orgán biskupů se tedy jevil jako vhodný, ovšem je zřejmé, že na to nestačí jen organizační restrukturalizace. Spíše je třeba se věnovat promýšlení čím je Církev, a kým jsou v ní a ze své podstaty právě biskupové, jaké jsou jejich úkoly a čím je kolegium biskupů. Tedy šlo také o novou vědeckou teologickou práci nad kolegialitou biskupů, nad postavou biskupa a vztahy partikulárních církví v ekumenické a globální realitě.

Stojíme na prahu nového obrovského rozvoje historického a teologického a kanonického bádání, které pak umožnilo biskupům hlubokou obnovu jejich vlastní role v diecézi a mezi sebou. Nešlo jen o porozumění jejich vlastní a společné výkonné moci, ale jak pokračovat po koncilu, tedy o praktické, nové a naukově věrné uspořádání. Fakticky se nám již postupně vynořuje celocírkevní synodalita.

3.2. Strategický skok – papežův dokument

Během ceremonie otevření čtvrtého období koncilu v polovině září 1965 papež oznámil zveřejnění svého vlastního dokumentu a další den ho vydal. Toto rozhodnutí je považováno za připravené v tajnosti a překvapivé. Předešlo se tím obavám a nekončícím diskusím, do kterých mohla zabřednout koncilní aula. Vlivná menšina účastníků a někteří zástupci kurie se cítili ohrožení iniciativou novinek. Svůj vliv měla i představa o hrozícím oslabení papežství vnímaném v kontextu teritoriálního, monarchického a solitérního výkonu. Paradoxně se předpokládalo, že toto (předkoncilní vnímání) může být ona naprosto speciální mystika výkonu papežské moci.

Tímto krokem vydání neočekávaného dokumentu se zároveň vyřešil problém nějakého tlaku ze strany papeže na přípravu dalšího koncilního dekretu, nebo nějakých následujících speciálních vysvětlujících poznámek (nota praevia), nebo dokonce k předpokládání dopracování tématu v pozdější už pokoncilní době.

3.3. Aktuální znění článku o Synodě biskupů

Výsledné znění článku 5 v dekretu o službě biskupů reflektuje jak papežův zcela nový dokument, tak již schválený článek 23 konstituce Světlo národů,[104] který se zabývá vztahy biskupů uvnitř sboru. Přesto při čtení motu proprio nám vystupují spíše organizační a pastorační zájmy.

[104] Konstituce Lumen gentium byla přijata již 21. 11. 1964. Tedy mezi prvními třemi dokumenty z celkového počtu šestnácti.

Už sám název *Apostolica sollicitudo* odkazuje na apoštolskou péči, a ihned upozorňuje na zkoumání znamení času a změněné podmínky společnosti. Zároveň papež připomíná zkušenost koncilní blízkosti biskupů, duchovní sílu společenství a svou úctu k nim. Potvrzuje také v úvodu, že koncil byl příčinou, proč papež vymyslel myšlenku zřídit stálou radu pastýřů. Důvody jsou i pragmatické, protože to přináší spoustu výhod, a ty bude možné dále přenášet do celého křesťanského lidu.

Je zajímavé, že se v úvodu zmiňuje i o své jakási delší myšlenkové přípravě, a sám orgán Synody biskupů má dokonce označení „koncipovaného projektu" a svého „vlastního projektu".[105]

Přesto si dovolíme upozornit, že zatím je tento orgán Synody stále zúžen na pomoc papeži, a může se tedy jevit neodpovídající důležitosti biskupské kolegiality. Ustanovením synody biskupů jsme vlastně svědky zdůraznění péče všech biskupů, ale nikoliv

---

[105] *„E ora, volgendo ormai il Concilio Ecumenico Vaticano II alla conclusione, riteniamo sia giunto il momento opportuno per tradurre finalmente in realtà* ***il progetto da tempo concepito****; e ciò facciamo tanto più volentieri in quanto sappiamo che i Vescovi del mondo cattolico appoggiano apertamente* ***questo Nostro progetto****, come risulta dai pareri di molti sacri Pastori, che a tal proposito sono stati espressi nel Concilio Ecumenico."* (A nyní, když se 2. vatikánský ekumenický koncil chýlí ke konci, věříme, že nastala vhodná chvíle konečně převést do reality již nějakou dobu **koncipovaný projekt**; a činíme to tím ochotněji, protože víme, že biskupové katolického světa **tento náš projekt** otevřeně podporují, jak je zřejmé z názorů mnoha svatých pastýřů, které byly v tomto ohledu vyjádřeny na ekumenickém koncilu). Srov. *SVATÝ PAVEL VI. Apoštolský list motu proprio Apostolica solicitudo. Synodus episcoporum pro universa Ecclesia constituitur. Web vatican.va. [online]. 2022, březen. [cit. 2. března 2022].*
Dostupné na www:
https://www.vatican.va/content/paul-vi/la/motu_proprio/documents/hf_p-vi_motu-proprio_19650915_apostolica-sollicitudo.html
Zvýraznění v textu a překlad jsou naše.

zdůraznění moci či rozhodování kolegia biskupů spolu s papežem.

Dynamika tohoto kroku se nám odhalí až s určitým odstupem. Jedná se skutečně o překvapivé a prorocké rozhodnutí, které by mohlo být vnímáno i jako zvláštní dar Ducha svatého Církvi. Právě podivuhodné a neočekávané, až překvapivé Boží působení, je jednou ze známek společné cesty a doprovázení, kderé se Církvi dostává. Zvolit poněkud nenadálé řešení, nebo i synodální cestu, tak může být jen přirozeným pokračováním společného kráčení po cestě svatosti, jak nám to ukazuje příklad svatého papeže Pavla VI. a jeho dílo a služba pro Církev.

4. Jeruzalémský princip - synodalita v konkrétní církvi

Zkušenost apoštolů a prvotní církve zůstane už napořád inspirativní. Přísliby Pána Ježíše během jeho života a zkušenost první komunity s ním po Zmrtvýchvstání, spolu s vylitím Ducha Svatého a mocnými skutky i zázraky, které konali i apoštolové a učedníci, bylo mohutnou energií pro vyjítí do světa. Že je Kristus i s námi milá čtenářko a čtenáři, a uprostřed nás, a svůj příslib plní a bude plnit, tomu věříme. Přesto je nám jakýmsi pevným viditelným bodem příběh apoštolské práce, jak na pvním místě v Jeruzalémě a později i jinde ve světe. K Jeruzalému se první apoštolové a učedníci odvolávají, do něj putují, v něm se rozhoduje.[106] O Jeruzalému se také spolu i sami modlí, je trvale přítomný v jejich zkušenosti víry a do něj, ale již nebeského a příbytku Božího, spolu směřují.

4.1. Novost Jeruzalémského principu

Tento „Jeruzalémský princip“ je pro dobu apoštolů pevným bodem. S pádem hradeb města Jeruzaléma (r. 70 po Kristu) je zřejmé, že nadále už učedníci spolu s tím, kdo je pověřen

[106] Velmi silný byl pro nás osobní prožitek pouti do Svaté země. Zvláště některá místa v Jeruzalémě velmi promlouvají o Božím působení, o apoštolech a Církvi. Osobní a společné modlitby ve Večeřadle, nebo modlita u hrobu krále Davida, či u Zdi nářků, přinášely zvláštní a silné promýšlení života a modlitby apoštolů a jejich komunit. Označení a koncept „Jeruzalémský princip“ se mi jeví jako termín obsahující podstatu a charakter synodality: s Kristem Zmrtvýchvstalým, spolu s Marií, Matkou Páně, s apoštoly, živou nepřerušenou Tradicí, a v současné putující Církví, v dialogu se světem víry a různých náboženství (především světy islámu a židovství), ba i nedůvěry a pochyb, a s celým nebem.

vedením Církve v jiném a novém městě a místě, si ponesou sebou „Jeruzalém duchovní“ (životy apoštolů, jejich příklady, konkrétní obrazy města a míst spojených s mimořádnými milostmi) jako svou vlastní DNA. Tedy na tomto už jiném a novém místě svého působení a misie, tady a teď kde žijí a pracují, si nesou příklady jednání a zkušenosti nejen na obdobné vyučování Ježíšem, na události seslání Ducha, výběru jáhnů, nebo sněmu apoštolů, to všechno a mnoho dalšího jako oduševňující příklady, vzory rozhodování i milosrdné lásky, společenství a charity.

Nová města a místa kam apoštolové a učedníci přijdou jsou vinicí nebo půdou pro pokračování vylití Ducha svatého, pro rozhodování v otázkám komunit, misijní práce i ekonomie. Vnímáme tento důležitý „Jeruzalémský princip“ také jako stále živý symbol synodality a společného oduševňování Kristových učedníků a nového ráje. Kde se rodí Ježíš je nový Betlém, místo nedaleké od Jeruzaléma. Kde je Bůh a jeho syn Ježíš, tam je nový ráj a nový Jeruzalém.

Trvalá novost a revitalizace synodálních struktur přináší obnovu církve. Také další projevy synodality v celém průběhu dějin a také střetávání se s okolním světem, dialogy v něm a další přesahy do jiných realit, jako jsou i dialogy se „světy“ vědy a kultury, sociálním a politickým světem, ale také ekumenických vztahů, nám přinášejí mnoho k poučení. Aby se prohloubilo porozumění Božích záměrů a tajemství o naší vlastní existenci, Jeho působení a realizace jeho plánů lásky, je Církev vedena k hluboké reflexi podpořené modlitbou i obětí, která by jí měla pomoci si uvědomovat sebe sama: toho, čím je a má být, aby mohla více sloužit Bohu a světu podle poslání, které jí Kristus svěřil. K dosažení této pastorační akce potřebuje církev synodální reflexi

a speciálně také synodální teologii[107], která by získala jasnou pozici ve vztahu mezi teorií a praxí, a Božímu lidu ji osvětlila; díky tomu cítíme potřebu teologické kázně, kteráse odráží v církevním jednání.

Jeruzalémský princip nás především zve k životu a spiritualitě prožívané intenzivně ve společenství. Máme před sebou synagogu i chrám,[108] to co je v nich dobrého nám slouží, ale událost Krista a realita Církve je naprostá novost a zodpovědnost. Máme to, co jinde není. Nepotřebujeme důkazy, víme, že to tak je. Různé úřady a zodpovědnosti, kterými nás Pán obdarováná, nebo ke kterým nejvhodnější kandidáty jako Církev zveme, nám pomáhají ke službě a naplnění poslání. Jeruzalémský princip musí být a je praktický. Je jako Ježíš, neptá se po důvodu nemoci, ale uzdravuje, neřeší hřích, ale odpouští, vede dialog s lidmi ve světě a oni jej následují, stejně přicházejí i do Církve.

Jeruzalémský princip nás učí i nové ekonomice. Mít „všechno společné“ je pro lenivé výhodné, až dokud nedojdou zdroje. Pro dobré hospodáře je společenství majetku mnohem výhodnější, protože mohou více prostředků soustředit a lépe zhodnotit pro Boží království.

Věrnost Jeruzalémskému principu je tím, co vede k obnově Církve. Synodální práce a spiritualita učednického společenství je komunitním požehnáním. Přítomnost sourozenců ve víře je příležitostí k proměně smýšlení, získání nových postojů,

---

[107] Srov. MTKS. *Synodalita v životě a poslání Církve.* Praha 2021. Druhá kapitola nese název „Směřování k teologii synodality“.

[108] Srov. *TÖRÖK, Dan. Vztah křesťanství a judaismu na počátku společných dějin. In TT 4, 2013. Web Teologické texty. [online]. 2022, únor. [cit. 22. února 2022].*
Dostupné na www:
https://www.teologicketexty.cz/casopis/2013-4/Vztah-krestanstvi-a-judaismu-na-pocatku-spolecnych-dejin.html

nalézání nových praktik a povzbuzování se k věrnosti a následování Krista.

Pokušení přicházela i na Jeruzalémské učedníky, ale ta přicházejí v každé době. Je to velký a prorocký dar ono pokušení vidět, pojmenovat a umět je odmítnout nebo učinit je příležitostí k nové zkušenosti s Bohem.[109]

Uskutečňování synodality může přinést také překvapivá odhalení toho nezdravého a nemocí, které bude třeba pojmenovat. V církevních dokumentech se kromě nadměrného klerikalismu zmiňují i některé další těžkosti. Je jimi třeba problematické manažerské a misijní řízení a delegování, nedostatečné hodnocení (nebo až znehodnocování) charismat a darů zasvěceného života. Patří mezi ně i neohodnocení kompetentnosti, problematické a neefektivní postavení žen, zapojování rozvedených a znovu sezdaných, aktivizace církvi vzdálených. Z oblasti služebníků a bohu zasvěcených osob to je integrace bývalých řeholnic a řeholníků, jakož i laicizovaných kněží a biskupů, a dialog se služebnicemi a služebníky jiných církví, kteří hledají nový duchovní domov. Anebo když se kritizuje koncentrace odpovědnosti za poslání a misii v Církvi jen na službu ordinovaných pastýřů.

Představme si obraz, že osoba nebo zasvěcený život, který má přinášet hojné plody třeba díky svému charismatu ve školství, ale je „pokácen jako dřevo“, které má „být spáleno“, aby sloužilo třeba v kuchyni nějaké církevní instituce. Nebo charisma, které oře, místo toho, aby uzdravovalo nemocné. Výsledky špatného nebo

---

[109] Hovoří se hodně o nadměrném klerikalismu, a jistě to může v některých částech světa být velký problém. Zkušenost z dějin českých světců a konkrétní zkušenosti s atributem sv. Prokopa je velmi poučná. Ďábla, který jej pokouší s celou svou energií, světec spoutá k tažení pluhu (disciplíně) a práci na poli.

problémového hospodaření se vždy někde projeví.

Jeruzalémský princip aktivuje spoluodpovědnost všech pokřtěných a katechumenů. Pro pastýře komunit je motivem k trvalému vytváření kruhovitosti okolo Krista přítomného v jejich společenství, okolo jejich biskupa a ostatních tajemství Církve. Synodalita se přelévá také do společenství celého Božího lidu, jak v okolních komunitách a diecézích, tak do celé Církve vedené Petrovou službou.

Jeruzalémskému principu je také vlastní, že přicházejí poutníci ze všech národů, kmenů i jazyků, všech církevních tradic a zkušeností. Otevřený duchovní Jeruzalém je místem žití jednoty Kristových poutníků. V praxi to může znamenat zvát k synodálnímu jednání nejen křesťany z ekumeny ale i jiné poutníky, jak to Duch řekne Církvi. Obdarování či zkušenost s moudrostí jiných, kteří se chtějí o ně podělit, se nemá klást odpor a překážky, ale velmi dobře spolu s nimi hospodařit.

Jeruzalémský princip má v sobě i přirozený řád slavení života z oslavy Boží blízkosti a připomínky dějin spásy a budoucí slávy. Synodalita by měla být něco jako Velikonoce Církve a čas očekávání Ducha svatého a nového vylítí jeho darů. Proto je trochu neslušné synodalitu neslavit.

Eucharistie je naprostá nutnost pro Kristovy učedníky a Jeruzalém je místem, kde není vzácná, ale město jí přetáká, protože Církev (náš Jeruzalém) je domovem a sytí své toužící a hladové. Synodalita se tedy slaví v každém společenství a není nikdy ochuzena o eucharistii, a nebo aspoň o adoraci Krista, jako vrchol a pramen svého života.

4.2 Růst v synodální církvi

Když „my“ kráčíme cestou synodality, dbáme o náš smysl a cit pro víru (*sensus fidei*). Vstupovat do dialogu s druhými a Bohem je ústavní povinnost křesťana. Proto je tak životodárná účast na slavení eucharistie a svátosti uzdravování. Kdo miluje, hledá cesty, jak mít smýšlení Krista, které je i smýšlením Církve. Děje se osobní i společné synodální *sentire cum Ecclesiae.*

Naše trinitární víra a spiritualita potřebuje společenství a Církev bez společenství neexistuje. Je to vzájemná životodárná výměna. My spolu jdeme v trinitární víře a tím už jsme Církví. Církev nás přijímá a miluje, protože spolu oživujeme naše „my“ v kvalitě přítomnosti trinitární víry. Výměna darů v tomto společném kráčení a vzájemném sdílení je zásada života a stavební základna spirituality společenství a komunity.

Synodální smýšlení a cítění (*affectus synodalis*) posiluje vše životodárné a konané ve společenství a s Bohem. Eucharistie je jistě prvním výrazem sjednocení a společného smýšlení a cítění. Od okamžiku uvěření (tedy kdo uvěřil – to platí také již pro katechumeny) je společenství sdílené trinitární víry, zbožnosti a porozumění místem prožívání synodálních skutečností – jak napříč dějinami, tak aktuálně, a zároveň i jako učení se a uvádění do víry a života v Církvi a do Božího vítězství nad světem.

V dokumentu MTK jsou představeny specifické prvky, které utváření *affectus synodalis*: vzývání Trojice (prostřednictvím uplatňování darů a charismat), smíření (přiznání si vlastní zranitelnosti a vzájemné odpuštění), naslouchání Božímu slovu (dialogická soustava – nejdříve nasloucháme Božímu slovu, modlíme se, nasloucháme si navzájem), společenství (štědrost a svoboda má být aktivována v synodální události), misie (každá

synodální událost je posilou k vycházení z našich hradeb).[110]

Synodální život je vyjádření společenství svatých (*communio sanctorum*), jak žije z modlitby, svátostí a rozkvétá v něm láska, radost a pokoj. Synodální církev je církev, která se modlí, miluje a obdarovává. Protékají jí jakoby trojičné vztahy, dialogy a činnosti.

4.3. Růst v synodálním dialogu

Sdělování a dialog je jednou z nejsilnějších zbraní lidského rodu. Může být také lékem i jedem. Růst v dialogu je v synodálním putování také velkou zkušeností moudrosti Boží a lidské touhy. „Základním postojem synodálního dialogu je pokora, která posiluje poslušnost každého k Boží vůli i vzájemnou poslušnost v Kristu“.[111]

Zvláště v oblasti sdílení a dialogu se děje nové synodální vědomí v komunitním rozlišování. Každý má možnost se vyjádřit, pokud jej k tomu vede vědomí vnuknuté Duchem svatým nebo láskou. Není zde tedy místo pro vyhrocené argumenty a hádky. V postojích ostatních je třeba také vystihovat to, co může být od Ducha svatého pro společné dobro a k obohacení všech. Platí kritérium, že „jednota je nadřazena konfliktu“ a budování společenství a Církve je příležitost se poučit a rozmnožit, získat nové obdarování a perspektivy. Poučná je myšlenka svatého Pavla IV., pro kterého pravým dialogem je duchovní komunikace, která vyžaduje lásku, respekt, důvěru a opatrnost v atmosféře přátelství

[110] Srov. MTKS, čl. 109.
[111] Srov. MTKS, čl. 112.

a vzájemné služby.[112]

Z listu Filipanům víme, jakou dynamiku společenství a dialogu si apoštol přeje:

> *„..buďte stejné mysli, mějte stejnou lásku, buďte jedné duše, jednoho smýšlení, ...nedejte se ovládat ctižádostivostí či stranickosti, a ani ješitností či marnivou slávou, naopak je třeba zaujmout postoje jako pokora, považovat druhé za lepší než jsem sám, na první místo klást dobro a zájem komunity, a mít smýšlení jako Kristus"* (srov. Fl 2, 2 – 5).

Být spolu a učit se rozlišování, se nachází v samém středu synodálního procesu a všech synodálních událostí v každé době. Komunitní rozlišování učí pod vedením Ducha svatého a v jednotě s Církví pojmenovávat „znamení časů a spolu kráčet ve službě Božímu záměru", [113] kterým se již uskutečňuje *kairos* dějin (Boží příhodný a správní čas) a porozumění člověku a jeho Božímu povolání v konkrétní historické situaci.

Závěr

V této kapitole jsme poukázali pouze na tři body, které odkazují k naléhavosti „Jeruzalémského principu", protože nám jde o uvedení do klíčových témat: novost (Boží blízkosti člověku), růst (jedince i křesťanské komunity) a rozkvět dialogů.

Mezi hlavní otázky asi bude patřit tato: realizuje se už synodalita v našich komunitách, farnostech a diecézích? A z jakých zdrojů čerpá? Jaké podpory se synodalitě dostává ze strany pastýřů, v praxi komunit, ale také od vědeckých, tedy

[112] Srov. MTKS, čl. 111.
[113] Srov. MTKS, čl. 112 – 113.

zvláště teologických a kanonických disciplín? Je duší takového přístupu nové přikázání „milujte se navzájem, jako jsem já miloval vás“?

Vzájemná láska v konktrénim místě a komunitě vytváří jednotu a společenství, protože umožňuje přítomnost Vzkříšeného mezi jeho vlastími přáteli a sourozenci ve víře, kteří společně kráčejí po cestách tohoto světa. Tato blízkost a přítomnost Boží mezi učedníky je největší novinkou na tomto světě. Přítomnost Vzkříšeného také vede k zážitku, že On je živý v Církvi a ve světě. Život věřícího je odcházením od náboženství ke křesťanství (Kristovství).

Tajemství událostí v Jeruzalémě má být udržováno při životě a neustále obnovováno. Spočívá v osobní volbě Krista ukřižovaného a vzkříšeného a ke společnému přiznání se k Němu a vyznání Jeho. Volba Krista je přiznáním se k jeho opuštění v tomto světě, rozpoznávání jeho tváří v rozděleních i problémech, kterým jsme povoláni čelit, nebo které máme v tomto světě doprovázet.

Společenství má své srdce v srdci Kristově, proto se nemůže ani spokojit s trochou růstu, trochou dialogu, trochou demokracie nebo jiným pouhým přihlížením k bolestem tohoto světa či přehlížením křížů našich současníků.

V církvi je místo pro každého, kdo kráčí spolu s ostatními a nechává se doprovázet Kristem. Nemusí být dokonce ještě ani pokřtěný, ale jeho naslouchání či dialog s Bohem jsou již kvalitou pro společné putování. Pro vnitřní uspořádání vztahů je oceňovaná služba podle darů, které jsou jednotlivcům i komunitě dány. Úcta k obdarování a společná práce se nemusí týkat jen uspořádání církve, ale spíše jsou o doprovázení a posilování na cestě. Nemusíme dokonce hned myslet na biskupskou jednotu,

nebo společenství v presbyteriu – obojí je velmi potřebné, ale spíše se doptávat na to co je zdravé, obohacující a plné Ducha svatého. V této věci mají jistě zvláště biskupové velkou výhodu, protože mnohé vztahy napříč všemi grémii, kterých se účastní, a zvláště jejich neformální společenství, nebo i biskupské konference, a další setkání s ostaními biskupy a římským biskupem, jim dávají zakoušet mimořádná obdarování bratří v apoštolské službě. Částečně a analogicky to obecně platí i pro ostatní vysvěcené služebníky a zasvěcené osoby.

Aktualizace synodality v konkrétním společenství může mít více tváří, a dokonce i být zdrojem inovací od Ducha svatého či v Jeho moci, ale za tu nejpřednější pro zpřítomnění synodality je považována diecézní synoda, případně také provinční nebo plenární sněm. Že se tyto důležité aktualizace synodality dějí tak nepravidelně a spíš sporadicky, je také ovlivněno náročností přípravy těchto synodálních dějů a větším množstvím *ad hoc* a akčnějších synodálních událostí (v radách, jednáních, grémiích), které řeší více provozní, a spíše rozsahem menší a přehlednější, než akutní pastorační témata.

Náš návrh na otevření se „Jeruzalémskému principu“ a jeho vnesení do každé komunity se vlastně opírá o tři vzájemně podpůrné a posilující kvality: podpora novosti synodálního principu jako církevní kultury, podpora růstu a duchovního života v synodální církvi a růst v synodálním – tedy sourozeneckém dialogu.

ZÁVĚRY

Co jste si představili, když jste poprvé uslyšeli slovo synodalita? Zase nějaká novinka, něco majestátného, něco spojeného se synodou nebo koncilem, něco (jak mi řekla jedna maminka šesti dětí) „je to něco, co má vztak k synům“? Možná si rozpomeneme, aspoň my starší padesáti let, že jsme v našem dětství a mládí nic takového neslyšeli. Z pohledu dneška nám asi připomíná něco ve vztahu k českému plenárnímu sněmu, možná z doslechu o nějaké diecézní synodě nebo synodální cestě, něco nám říká o aktuálním dění v Církvi a o pontifikátu papeže Františka.

O synodalitě hovoříme především v kontextu křesťanského a církevního života, v širším smyslu také v kontextu společenských a politických událostí. Synodalita se projevuje mnoha způsoby a uskutečňuje se napříč církvemi. Svojí teologickou podstatou je vždy poznamenána nějakou institucionální událostí. Vzorec či prvek synodality je konstitutivním, stavebním i oživujícím prvkem křesťanské komunity.

Znovuobjevení partikulární církve na Druhém vatikánském koncilu a uvedení do života Církve instituce synody biskupů uvedlo do pohybu proces vedoucí ke stále hlubšímu zkoumání synodality. Právě diecézní zkušenost, nejrůzněji prožívaná, praktikovaná, interpretovaná a hodnocená, pomáhá proniknout k myšlenkám společného putování, spoluúčasti všech a k událostem nových Božích darů.

Synodalita se speciálně na místní úrovni, tedy zvláště v partikulární církvi těší znovuzískání pozornosti snad ve všech sektorech činnosti. Je hojně studována teologií, probírána v pastorační a misijní práci, zkoumána a žita v liturgickém slavení,

mají o ni významný zájem sektory ekumenického života i kanonického práva.

Biblické a teologické hledisko

Z teologického pohledu je základ synodality velmi silný. Vychází z trojičné nauky, má kořeny v „kráčení“ s Bohem a v iniciačních svátostech, které uvádějí věřící do života s Kristem a tvoří Boží lid. Křesťanské společenství je od počátku církve ve velké úctě. Od počátků čelí křesťané společně starostem i prožívají spolu radosti, jednaní a rozhodnutí, společně pracují na tom, čemu dnes říkáme synodalita.

Od putování Izraele z Egypta, ba dokonce spíše jako obecný princip Božího zájmu o svůj lid, který si v posledku On vede (tedy od samého začátku všeho), se nám postupně zjevuje, i přes dějiny synodality, sama podstata Církve, která se vyjadřuje v mnoha aktivních formách.

Teologické základy synodality jsou společné s teologií společenství, ale zároveň otevírají novou epochu teologických disciplín i pastorační a misijní praxe. Na kanonické úrovni se společenství Boha s lidmi uskutečňuje ve společenství církví (diecézí). Sama podstata církve se vyjadřuje společenstvím jejích vysvěcených služebníků a na prvním místě mezi jejími biskupy.

Počátkem synodality je Duch svatý, který inspiruje a obdarovává svou Církev všemi možnými dary. Na základě iniciačních svátostí tvoří společenství věřících, skrze svátosti svěcení služebníků tvoří hierarchické a služebné společenství, a ze sjednocených komunit a společenství v partikulárních církvích tvoří společenství mnoha církví (*communio ecclesiarum*). Nejedná se však o proces sdola nahoru, ale spolu ve vzájemném obdarování.

Procesy kolegiality

Kolegialita biskupů se uskutečňuje mnoha způsoby. Sbor biskupů vykonává svou moc plně a slavnostně na ekumenickém koncilu. Tady máme zcela naplněnou realizaci kolegiality. Implementací více representativní a efektivní kolegiality je také synoda biskupů spolu s římským biskupem. Další a více lokálně zaměřenou kolegialitou je její uskutečňování na návštěvách ad limina. V dalších případech, jako jsou různá zasedání biskupů, nebo biskupské konference, se uskutečňuje afektivní kolegialita, která stojí nad rámcem právních norem. Je oživována vzájemnou láskou, sdílením života víry a péče o svěřený lid, svátostmi a misijním úsilím. Protože v koncilním dokumentu je tento odstavec vložen mezi tradiční implementaci kolegiality, kterou je zejména starověké patriarchální církve, je

právě tato forma patriarchátu nejstarší trvalou formou biskupské kolegiality.

Při zkoumání jednoty, svatosti, všeobecnosti a apoštolskosti Církve se můžeme zamyslet i nad otázkou, zda patriarchální struktura nepřináší i některé výhody, které se vyjádřují v synodalitě. V návrhu *Ut unum sint* je naznačeno i nové uspořádání vztahů. Vidíme, jak rostou nová centra lidské civilizace[114] a zároveň i zcela nové modely komunikace a služby řízení. V jistém smyslu můžeme říci, že i staré rozdělení na původní patriarcháty, nebo rozdělení planety na kontinenty nemusí být výrazem skutečné inkulturace. Třeba v mnoha ohledech je rozdělení železnou oponou stále patrné napříč Evropou. Také

[114] Z měst této planety jsou nejvýznamnějšími svojí početní křesťanskou přítomností Mexiko City, New York, Lagos, San Paolo. V Evropě roste politická váha a důležitost Bruselu a pro křesťanskou ekumenu jistě poroste význam Kijeva. Největšími městy Evropy jsou Paříž, Moskva a Istanbul.

původní dominace koloniálních velmocí je stále patrná, a nejen jazykově, i v těch zemích, které se již dávno od kolonialismu osvobodily. Dokonce nové informační globální toky jakoby překonávají sílu původních kultur a nabývají na významu právě pro možnosti šíření evangelia.

Synodalita presbyteria je z teologického hlediska v úzkém svazku s partikulární církví a biskupem. Má kořeny v samé povaze Církve, ve službě a společnému zájmu o komunity a misii. Není stejná jako synodalita biskupská, má totiž jiný kontext konkrétní partikulární církve a vysvěcených služebníků.

Pojem laická synodalita může znít příliš citově. Nachází svou podobnost ve spoluodpovědnosti všech pokřtěných vedených sloužbou biskupů. Všeobecné kněžství všech pokřtěných má svou účast na *tri munera* Krista (poslání k vyučování, poslání k posvěcování a poslání k řízení).

Pokud jde o věřící laiky, můžeme spolu s římskými biskupy hovořit o *affectus sinodalis*. Synodalita věřících laiků je z teologického hlediska ukotvena v iniciačních svátostech a v analogii dospělého věřícího, který je pozván ke službě a spoluodpovědnosti, a vrcholným projevem této služby Bohu a církvi je vyjádřena v kněžství, a to všeobecném i služebném. Pro realizaci synodality je pečetí plnost kněžství ve službě biskupa. Tato synodalita má své uskutečnění ve společenství, kde se děje církevní událost *communia christifidelium*. Synodalita nabízí základy pro rozsáhlou (a nejširší) komunitní a církevní zkušenost.

Skutečné ovoce a účel synodality spočívá v dynamice sourozeneckého chození, sdílení a podpoře. Jde o sourozenectví všech, kteří tvoří komunitu křesťanů: biskup, vysvěcení služebníci, zasvěcené osoby, věřící laici i katechumeni. Jedná se zároveň o jakýsi klíč k plodnosti působení Pánových učedníků. Prožité

sourozenectví nese očekávání jednoty všech a konečnou (eschatologickou) jednotu celého Božího lidu v nebeském Jeruzalémě.

Forma mentis

Synodalita je forma mentis. Vyžaduje energii odhodlaní vydat se spolu do nové zkušenosti. Potřebujeme přijmout itineráře dostupnosti (nikdy nejdeme sami, přihlížíme k možnostem celého lidu) a alespoň dílčích cílů (vidět aspoň na další krok, raději ale mít program, nebo i déledobější plán) či směřování k novosti. Takové synodalitě nechybí odhodlání k otevření se autentické novosti života, které se v křesťanském jazyce říká obrácení, nebo nový život v Kristu.

Nový způsob uvažování nemá své místo jen ve formálních synodálních aktivitách již zažitých Církví a definovaných v obou kodexech kanonického práva. Myslet si, že je tu nějaký synodální konvence a požadavek biskupa či papeže, tak jejich formálním naplněním jsme udělali ono potřebné, je opravdu jen pohodlné a lenivé málo. Forma mentis má být přístupná všem, jako trvalá obnova a samo dýchání života v Nejsvětejší Trojici. Koncil totiž nekončí posledním dokumentem či závěrečnou mší svatou, ale je trvalým „Ite, missa est!“. Jdeme v tomto poslání společně dál, do světa, do Církve, která je v zásadě putujícím, extrovertním Božím životem trvalé synodální zkušenosti.

Autoři a výzkum

Pokud jde o postoje autorů, domníváme se, že pro porozumnění synodalitě je vhodné zkoumat v nejširším

ekumenickém duchu. Významnou pozornost si zaslouží koncept *sobornosti* rozvinutý Chomjakovem a slavjanofilů 19. století. Plody jejich práce, které mohl syntetizovat a představit celému světu svatý synod (1917-1918), byl však narušen a vlastně téměř vymazán bolševiskou revolucí. Následující období je spojeno s některými pravoslavnými teology, téměř všemi působícími v exilu. Dnes pojetí *sobornosti* vnímáme jako jeden z klíčových konceptů ekumenické teologie a dobrý kontextuizující příspěvek k rozvíjející se nauce o synodalitě. Dalších z výrazných příspěvků je v oblasti dialogu s anglikány o tématu společenství a nepřerušené synodální praxe východních církví. Autoři se k těmto tématům vyjadřují zpravidla v kontextu nauky o církvi nebo nauky o svátostech. Pozoruhodný je i příspěvek rumunské pravoslavné školy. A také díky rozsáhlému přijetí a dialogu s řeckým pravoslavím je důležitý příspěvek Zizoulase a jeho eucharistické nauky o církvi.

V kontextu západní latinské tradice nacházíme v principu dva postoje: první je více právní a kanonický s péčí o uspořádání a organizování církve, a druhým je více teologický z pohledu různých disciplín. Zajímavý je příspěvek papeže Benedikta XVI., který od počátku věnuje pozornost křesťanskému sourozenectví (bratrství) a svými myšlenkami je velmi blízký synodalitě.

Koncept biskupské kolegiality převládal na Druhém vatikánském koncilu a vlna zájmu se zde silně vzedmula a téma bylo velmi studováno, také Josef Ratzinger se podílel na jeho prohloubení. Bezprostředně po koncilu se ale začal vytrácet zájem o něj a posílil se především jeho kanonický a právní význam.

Na jevišti dějin se objevuje zkoumání konceptu synodality právě v tomto pokoncilním období. Nový termín lépe vyjadřuje smysl a podstatu obnoveného koncilního ducha a společného

dalšího putování. Umožňuje ukázat živý, více sourozenecký a vzájemný, společný vztah věřících a církevního společenství s jeho službami a obdarováními. Koncept synodality dnes odkazuje a oživuje všechny organické úrovně Církve. Celá Církve gravituje okolo daru Boží blízkosti, která je se svým Vyvoleným (ženichem a bratrem) sourozeneckým lidem. Organický aktivní život církve (pastorační i misijní) zároveň jakoby gravituje v konceptu synodality.

Koncept synodality je také mnohem vhodnější pro globální pastorační a misijní činnost celé církve. Rychlost přenášení myšlenek, informací, ale také dobrých příkladů praxe je impozantní. Církev by ji neměla promarnit. Synodální jednání umožňuje (s pomocí Ducha svatého) rychlé a osvěžující impulzy. Jinou skutečností je těžkopádnost příjemce a malá odvaha k přijetí obdarování.

O synodálních teologiích

Mezi velmi pozitivní otázky synodální teologie nesmíme opomenout ani některé body, které jsou ještě k řešení, zvláště ve vztahu k obecnějším dialogům, jako je dialog s moderními dějinami, teologickou antropologií, novostí pastoračního a misijního úsilí (i v tzv. starých křesťanských zemích).

Synodalita nás na pozadí moderních dějin vede k zamyšlení, kde jsou možné kritické body a hrozby. Z dějinného pohledu je to jistě téma revolucí a společenských zvratů, kdy struktura církve spíše pečuje o potřebné, a ne až tak o svůj synodální rozvoj. Příkladem je nejen rozvrat Ruska a jeho dopady pro pravoslavnou teologii, ale také rozpad východního bloku, který zastavil ekumenický dialog o synodalitě, nebo také dřívější nástup sexuální

revoluce v polovině šedesátých let, který způsobil následně oslabení rodiny a komunitního života (tedy i komunit řeholních, farních aj.), a také oslabení misijního úsilí. Druhou stranou mince je ovšem vzájemná výměna teologů a teologického myšlení z různých kulturních prostředí, vzájemné a inspirativní ekumenické bratrství v době pronásledování, nebo působení nových hnutí a spiritualit, které vnášejí novost i do synodálního principu.

Výkon biskupské a pastýřské služby se v době poznačené vlivem médií také proměňuje a může v mnoha ohledech být z pohledu hlásání evangelia efektivnější. Synodální princip je pro svoji novost a široký záběr nositelem nové energie a originality pro všechny členy Církve.

Výzkum prvotní synodální zkušenosti, zvláště na východě a ve Středomoří nám ukazuje, že synodální jednání je spojeno s potřebou Církve se setkávat a vyjasňovat otázky, které vznesla organizace a správa církve. Takové setkání je ale vždy doprovázeno důvěrou v Boží blízkost a pomoc. Modelem jednání je ale aktuální zkušenost z náboženského a společenského života (pro tehdejší doby římský senát nebo samosprávy měst, nebo jednání židovské synogogy). Vždy je přítomná postava biskupa, nebo šířeji řečeno nositelů svátostného rozměru Církve. Synodální jednání je potvrzením víry a obecné a potřebné instituzionalizace a samé „instituce“ Církve. Synoda je místním projevem důvěry lidu v Boží blízkost na jejich putování a schopnosti svatého Božího lidu se vhodně organizovat a jednat. Středem slavení na synodě je biskup, slovo Boží, eucharistie a Ducha svatý.

V latinské západní tradici má současný výzkum o synodalitě jinak strukturované těžiště. Jde o jakýsi trojí vliv: trinitární teologie jako nejlépe vhodného strukturovaného a teologické myšlení, eklesiologie s přesahem do ekumenismu i misijní a pastorační

práce, kanonické právo a jeho přesahy do partikulárního práva nebo dalších nařízení při správě církve. Teologická podstata synodální události a snad celá teologie synodality se zaslouží, aby byla důkladně studována a rozvíjena ve vzájemném dialogu a obohacení těchto vlivů.

Překážkou rozvoje synodálního myšlení může být určitá ideologizace pozic a také uzavřenost disciplín, osob a institucí, a omezenost dialogu napříč církevním prostředím všech úrovní. Můžeme se domnívat, že před koncilem ani takový rozsah dialogu, setkání osob a různých disciplín, nebylo možné. Natož v dobách, kdy se projednávala trinitární, kristologická, nebo jiná kázeňská témata. Duch synodality však byl, domníváme se, přítomný na každém z takových jednání.

Některé obtíže synodálního vnímání mohou být způsobované také např. příliš silným působením primaciální role římského biskupa ještě v době prvního vatikánského koncilu (a opovážlivé spoléhání na autoritu, s oslabením vlastní zodpovědnosti), nebo naopak nepřítomnost autority primátu na křesťanském pravoslavném jednání (kde se střetáváme s mnoha problémy teologickými a sociální povahy), či přílišný vliv demokratických zvyklostí v rozvinutých společnostech a pokušení dávat synodalitu na roveň demokratizace.

Bohatství církevních jednotlivých tradic a také obohacení z teologického myšlení napříč církvemi se i díky synodalitě stává společným bohatstvím při respektování jedinečnosti každého. Ukazuje se síla a plodnost dialogu, která je mocnější než rozdělení nebo monolog či dokonce mlčení.

Domníváme se, že naše poukázání na inspiraci „Jeruzalémským principem“ je jakoby cementem společného setkání a prapůvodu křesťanů v Božím záměru na konkrétním

místě, čase a kulturně náboženském prostředí. To může být sice stále nové, ale v principu je stále stejné – tedy Bohem připravované, vybrané a vhodné pro určitou etapu na naší společné cestě jak v komunitě a společenství, tak i diecézi či celé Církvi, ba i v kontextu společnosti, a dokonce i ekumenických a mezináboženských setkání a dialogů. Je před námi strategická cesta vedoucí k Božímu vítězství, jak nás tomu učí výjevy knihy Janova zjevení a pohled víry na nebeský Jeruzalém.

Koncepty, termíny, ideály

Protože stále ještě stojíme jakoby na počátku znovuobjevení synodality a dokonce na počátku existence Církve (co je dva tisíce let proti Božím záměrům a třeba proti časovém úseku přítomnosti člověka na této planetě?), bude a je velmi vhodné umět rozlišovat mezi různými kontexty užití pojmu synodality, jeho vývojem a také pomyslnými ideály synodality.

Můžeme stále ještě tvrdit, že termín synodalita je nové slovo v teologii, používané s úctou a někdy i navzdory zvyklostem církevního života. Vlastní pojem a obsahová bohatost je v teologické oblasti stále zkoumán, a také pokračuje jeho definování. Různé teologické disciplíny a různí autoři jej používají v obsahu, který je stále poznamenán hledáním vlastní identity. Kvůli obtížnosti definice se tomuto termínu také někdy uniká.

Koncept synodality je v církvi přítomen od jejích počátků, nachází kořeny v životě Nejsvětější Trojice, ikoně synodality, jako ideálně nakonfigurovaný koncept. Používá se na intuitivní úrovni jako koncept, který nabízí velkou možnost vývoje. Na logické úrovni si organičnost církevního života nemůže dovolit vyhnout se takovému bohatství, které se v praxi projevuje na všech úrovních

života komunity.

A konečně, synodalita je ideál, který rámuje církevní život a připravuje plody tohoto procesu. Tento ideál je přítomen a projevuje se v životě Církve na různých úrovních jako logická abstrakce života, který odpovídá skutečnému modelu (nebo předpokládanému modelu, který je zdokonalován), který Církev vytváří.

Ekumenický koncil je pro katolické sjednocené církve postavou *par excellence* a *locus theologicus* na úrovni univerzální církve. Na úrovni konkrétní církve je to diecézní synoda. Dnes jsou nástroji a místy, kde se synodality nejlépe učí na úrovni biskupů, pomáhají jejich službě a vzájemnému růstu dva pomyslné pilíře: synoda biskupů a biskupské konference.

Synodalita je také mocným nástrojem Církve pro formování dospělých a pro překonání bezuzdného individualismu v ní samé i ve společnosti. Uznáváme potřebu neustálé formace účastníků synodálních akcí (také všech typů poradních orgánů s přihlédnutím k jejich vnitřní struktuře). Jedním ze způsobů by mohl být návrh svatého Jana Pavla II., když hovořil o potřebě „škol společenství“, které mají formovat osobnosti, a kteří vědí, jak budovat společenství. [115] Synodalita by se mohla tedy stát takovou školou, laboratoří a staveništěm utváření nového lidství v Církvi.

Synodalita by také mohla vyvolat vzpomínky na historickou zkušenost konciliarismu, který má s tímto konceptem některé společné body. Nemůžeme ale synodalitu současnosti srovnávat se zkušeností konciliarismu ani pro historický kontext (primát dnes ukazuje stabilitu, respekt a hodnotu prvotní autority; vlády a laici otevřeně neukazují touhu ovládnout Církev, která je navíc

[115] Projev na konci synody římské diecéze.

rozdělena kvůli reformaci), ani pro teologický kontext. V případě kanonického práva má porozumění sobě a jeho služba, se kterou se dnes vykonává v Církvi, jasné parametry a ukazuje, že tato služba práva je cenná a nelze ji ani oslabovat a ani vyloučit. Někdy zákon přichází na pomoc praxi a teologii, a nakonec také oživuje ducha v církevním společenství, ale hlavní věcí je duch společenství.

Růst k vítězství

Bohaté možnosti růstu ducha společenství jsou pociťovány v celém církevním těle. Pokud takového ducha touhy po růstu je nedostatek, tak tím trpí také různé realizace synodality. Hrozí nám, že prázdné formy se stanou pouze místem pro správu materiální podstaty a případně výkon osobní moci toho, kdo předsedá, nebo jeho zájmové skupinky.

Jinou cestou je nabídka, která využije nového vanutí Ducha svatého. Tato novost zajišťuje a umožní uskutečňování bytí osob i Církve (a možnou inspiraci pro občanskou a demokratickou společnost) s podporou kultury synodality, duchovnosti synodality a přináší potenciál trvalé péče o synodální rozlišování životaschopnosti a dynamiky s potenciálem růstu a vítězství.

Použitá literatura a církevní prameny:

AA.VV., *Il futuro della forza del Concilio. Sinodo straordinario dei Vescovi 1985. Documenti e commento di W. Kasper*. Brescia, 1986.

ANTON, Angel. *Strutture sinodali dopo il Concilio. Sinodo dei Vescovi – Conferenze Episcopali*. in CreOg XIII (1993/4) 85-105, 91.

ALBERIGO, Giuseppe. *Conciliarità, futuro delle Chiese*. In MELLONI, Alberto – SCATENA, Silvia (péčí), *Synod and Synodality. Theology, History, Canon Law and Ecumenism in new contact.* International Coloquium Bruges, 2003.

ALVAROVA, Alexandra. Průmysl lži. Propaganda, konspirace a dezinformační válka. Praha, 2017.

ALVAROVÁ, Alexandra. *Krmit démony.* Praha, 2020.

AUGUSTYN, Józef. *Svět citů: emocionalita a duchovní život.* Kostelní Vydří, 2004.

BALZ Horst, SCHEIDER Gerhard. *Exegetische Wörterbuch zum Neuen Testament.* 3. vydání, Stutgard, 2011.

BEINERT, Wolfgang. *Concilio.* In LACOSTE, JEAN-YVES (péčí). *Dizionario critico di Teologia*. Řím, 2005, 324-327.

BERDARDINI, Paolo. *Sinodalitá e concili africani del terzo secolo: vent'anni di studi.* in MELLONI, ALBERTO a SCATENA, SILVIA (péčí) *Synod and Synodality. Theology, History, Canon Law and Ecumenism in new contact. International Colloquium Bruges 2003.* Münster 2005, s. 115 – 142.

BORI, Pier Cesare. *Koinonia. L'idea della comunione nell'ecclesiologia recente e nel Nuovo Testamento*. Brescia, 1972.

CODA, Piero. *Coscienza sinodale del Popolo di Dio: Rinnovamento a 50 anni dal Vaticano II.* v Il Regno Att LIX (2014) 429-434, 429.

COGONI, Daniele. *Il pensiero di A. S. Chomjakov, padre della teologia sobornica*, in *Il mistero della Chiesa e il primato del Vescovo di Roma nella perspettiva della teologia ortodossa della sobornost´*. Vicenza, 2005,

CORECCO, Eugenio. *Sinodalitá.* In *Nuovo Dizionario di Teologia*. Cinisello Balsamo (MI), 2000 (8. vydání). 1431-1456.

DIANICH, Severino. *Sinodalità.* In BARBAGLIO, GIUSEPPE – BOF, GIAMPIERO – DIANICH, SEVERINO, *Teologia*. Cinisello Balsamo (MI) 2002, 1522-1531.

DIANICH, Severino A NOCETI, Serena. *Trattato sulla Chiesa.* 3. vyd., Brescia, 2015.

DUNN, Geoffrey David. *The Cartaginian Synod of 251: Cyprian's Model of Pastoral Ministry*, in Studia Ephemeridis Augustinianum 78, Řím 2002, s. 235 – 258.

FRANCK, Bernard. *Esperienze sinodali nazionali postconciliari in Europa*, in Conc XXVIII (1992/5), 113.

GRAULICH, Markus A RAHNER, Johanna (péčí). *Synodalität in der katholischen Kirche.* Die Studie der Internationalen Theologischen Kommision im Diskurs. Freiburg – Basel – Wien, 2020.

CHOMJAKOV, Alexej Stěpanovič. *Encore quelques mots d'un chrétien orthodoxe sur les communions occidentales, à l'occasion de plusieurs publications religieuses, latine et protestantes*. in *L'Eglise Latine*, cit., 301.

CHOMJAKOV, Alexej Stěpanovič. *Jedna církev.* Velehrad – Roma, 2007.

KASPER, Walter. *Teologia e Chiesa.* Brescia 1989.

LAFONT, Ghisland. *La Chiesa. Il travaglio delle riforme. Immaginare la Chiesa cattolica.* San Paolo, 2012.

LAFONT, Ghisland. *Piccolo saggio sul tempo di papa Francesco.* Bologna, 2017.

LEGRAND, Hervé. *Sinodalità al Vaticano II e dopo il Vaticano II*, cit. In ATI 2005, 68.

LEGRAND, Hervé. *La sinodalitá é di ordine pratico.* In *Concilium* 2 (2021).

LUPU, Ştefan. *La sinodalità e/o conciliarità, espressione dell`unità e della cattolictà della Chiesa in Dumitru Stăniloae (1903-1993).* Roma, 1999.

MENKE, Monika. *Synodální prvky v řízení Církve podle CIC/1983 a CCEO/1990.* Licenciátní práce. Olomouc, 2004.

MODA, Aldo. *Sulla sinodalitá. Per un percorso bibliografico. v ATI,* Chiesa e sinodalitá. Dossier. *ANCONA, GIOVANNI (péčí),* Bergamo, 2005, 205-329.

MONTAN, Agostino. *La Chiesa particolare, strutture e missione*. Roma, 2007.

PIÉ-NINOT, Salvator. *Ecclesiologia*. *La sacramentalità della comunità Cristiana*. Brescia, 2008[2].

POLÁKOVÁ, Jolana. *Smysl dialogu. O směřování k plnosti lidské komunikace.* Praha, 2008.

PORTOLAN, Giulio. *Introduzione alla teodicea sistemica. Nichilismo, psichologia fondamentale ed ecclesiologia scientifica.* Cantarano, 2019.

POSPÍŠIL, Ctirad Václav A KRUMPOLC, Eduard (péčí). *Dokumenty Mezinárodní teologické komise 1969 – 2017 a některé další texty*

Papežské biblické komise a Kongregace pro nauku víry. Olomouc, 2017.

POSPÍŠIL, Ctirad Václav A ŘEHÁKOVÁ, Veronika (úvodní studie). *Synodálně být, či asynodálně nebýt, to je, oč tu běží.* In MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. *Synodalita v životě a poslání církve*. Praha, 2021. s. 8 – 38.

RABAN, Miloš. *Sněm České katolické církve. Obnova synodality.* Praha, 2000.

ROPER, Elisa. *Synodality: A process Commited to Transformation.* In The Australasian Catholic Record 95 (4), 2018. s. 412 – 423.

ROUTHIER, Gilles. *La défi de la communion. Une relecture de Vatican II. Paris, 1994.*

ROUTHIER, Gilles. *Evangele et modéle de socialibilité.* In LavTh LI (1995/1) 59 – 75.

ROUTHIER, Gilles. *L'autoritá e il magistero.* Bologna, 2016.

SEMERARO, Marcelo. *Sinodalità.* in Nuovo Dizionario Teologico Interdisciplinare. Bologna, 2020. 653 – 658.

SUENENS, Leo Joseph. *Corresponsabilità nella Chiesa di oggi.* Roma 1969.

ŠPIDLÍK, Tomáš. *Ruská idea, jiný pohled na člověka.* Velehrad, 1996.

TILLARD, Jean-Marie Roger. *L'Eglise locale. Ecclésiolgie de communion et catholicité*. Paris, 1995.

TILLARD, Jean-Marie Roger. *Comunione,* in LACOSTE J. Y. (pod vedením). *Dizionario critico di teologia. Editoval* CODA, PIERO. Řím 2005, 316-323, 316-317.

TONIOLO, Andrea. *Processi comunicativi e partecipativi nella*

Chiesa locale: *prospettiva teologico-pastorale*. in *ATI*, *Chiesa e sinodalità*, *cit.*, 163-179.

ZANKOW, Stefan. *Sobornost oder Katholizität der Kirche*. Internationale kirchliche Zeirschrift 52, 1962. s. 108 – 112.

Církevní prameny:

Dokumenty II. vatikánského koncilu. Praha 1995.

Katechismus katolické církve. Praha 1995.

Kompendium sociální nauky Církve. Kostelní Vydří 2008.

GRUPPO DI LAVORO MISTO ORTODOSSO CATTOLICO SANT IRENEO. *Servire la comunione. Ripensare il rapporto tra primato e sinodalitá.* Qiqajon, 2019.

PAPEŽSKÁ RADA PRO SPRAVEDLNOST A MÍR. *Kompendium sociální nauky Církve.* Kostelní Vydří 2008. 259.

Relatio finalis. In *EV* 9/1779 – 1818.

SEKRETARIAT DER DEUTSCHEN BISCHOFKONFERENZ (péčí). *Katholische Kirche in Deutschland – Zahlen und Fakten 2020/21*. Bonn 2021.

SVATÝ JAN PAVEL II. *Novo millenio ineunte.* In *AAS* 93, 2001.

Benedikt XVI., *Encyklika Spe salvi,* Praha: Paulínky: 2008. 63 str.

Jeruzalémská Bible. 1. vyd. Praha: Krystal OP, 2009. 2229 str.

Všechny citace z Nového zákona jsou uváděny obvyklým způsobem podle Jeruzalémské bible.

Internetové zdroje

BALÍK, Jan. Synodalita pohledem papeže Františka. In TT 2014/1. Web Teologické texty. [online]. 2022, březen. [cit. 23. dubna 2022]. Dostupné na www:

https://www.teologicketexty.cz/casopis/2014-1/Obnova-synodalniho-vedomi-v-Bozim-lidu.html

Biblical resources for synodality. Web Synod. [online]. 2022, duben. [cit. 25. dubna 2022]. Dostupné na www:

https://www.synod.va/content/dam/synod/common/spirituality/Biblical-Resouces-for-Synodality-A4-EN.pdf

CODA, Piero. Obnova synodálního vědomí v Božím lidu. In TT 2014/1. Web Teologické texty. [online]. 2022, duben. [cit. 23. dubna 2022]. Dostupné na www:

https://www.teologicketexty.cz/casopis/2014-1/Obnova-synodalniho-vedomi-v-Bozim-lidu.html

Discorso del Santo padre Francesco (28. 1. 2022) Ai partecipanti all'incontro promosso dal Consorcizio internazionale di media cattolici „Catholic fact-checking". Web Vatican. [online]. 2022, leden. [cit. 28. ledna 2022]. Dostupné na www: http://vatican.va/content/francesco/it/speeches/2022/january/documents/20220128-mediacattolici.html

Homonoia. Web Trecani. [online]. 2022, únor. [cit. 8. února

2022]. Dostupné na www:

https://www.treccani.it/enciclopedia/homonoia_%28Enciclopedia-dell%27-Arte-Antica%29/

INDEED EDITORAL TEAM. Definition of Reactive vs. Proactive and the Importance of Each. Web Indeed. [online]. 2022, leden. [cit. 31. ledna 2022].

Dostupné na www: https://www.indeed.com/career-advice/career-development/reactive-vs-proactive

SVATÝ PAVEL VI. Apoštolský list motu proprio Apostolica solicitudo. Synodus episcoporum pro universa Ecclesia constituitur. Web vatican.va. [online]. 2022, březen. [cit. 2. března 2022].

Dostupné na www: https://www.vatican.va/content/paul-vi/la/motu_proprio/documents/hf_p-vi_motu-proprio_19650915_apostolica-sollicitudo.html

POSPÍŠIL, Ctirad Václav. Trinitologie a dialogická filosofie. Dialog s Jolanou Polákovou. In TT 2010/1. Web Teologické texty. [online]. 2022, březen. [cit. 23. dubna 2022]. Dostupné na www:

https://www.teologicketexty.cz/casopis/2010-1/Trinitologie-a-dialogicka-filosofie-Dialog-s-Jolanou-Polakovou.html

Presentazione degli auguri natalizi della Curia Romana (22. 12. 2022) Discorso del Santo Padre Francesco. Web Vatican. [online]. 2021, prosinec. [cit. 24. prosince 2022].

Dostupné na www:
https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2014/december/documents/papa-francesco_20141222_curia-romana.html

Přípravný dokument synody. Web Synoda. [online]. 2022, duben. [cit. 25. dubna 2022]. Dostupné na www:

https://www.synoda.cz/coze/pripravny-dokument-a-vademecum/

SCHÄRTL, *Thomas. Úvahy o teologii dialogu. In TT 3, 2006. Web Teologické texty. [online]. 2022, únor. [cit. 19. února 2022].*

Dostupné na www:

https://www.teologicketexty.cz/casopis/2006-3/Uvahy-o-teologii-dialogu.html

SMOLÍK, *Josef. Synodalita v evangelických církvích. In TT 2000/2. Web Teologické texty. [online]. 2022, únor. [cit. 8. února 2022].*

Dostupné na www: https://www.teologicketexty.cz/casopis/2000-2/Synodalita-v-evangelickych-cirkvich.html

TÖRÖK, *Dan. Vztah křesťanství a judaismu na počátku společných dějin. In TT 4, 2013. Web Teologické texty. [online]. 2022, únor. [cit. 22. února 2022]. Dostupné na www:*

https://www.teologicketexty.cz/casopis/2013-4/Vztah-krestanstvi-a-judaismu-na-pocatku-spolecnych-dejin.html

Vademecum for the Synod on Synodality. Web Synod. [online].

2021, září. [cit. 24. září 2021]. Dostupné na www: https://www.synod.va/en/news/vademecum-for-the-synod-on-synodality.html

Costituzione Apostolica „Praedicate Evangelium“ sulla Curia Romana e il suo servizio alla Chiesa e al Mondo, 19.03.2022. Web press.vatican. [online]. 2022, březen. [cit. 23. března 2022].

Dostupné na www:

https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2022/03/19/0189/00404.html

Použité zkratky

AAS	Acta Apostolicae Sedis. Comentarium officiale.
EV	Enchiridion Vaticanum.
GS	Constitutio pastoralis Gaudium et spes
LG	Constitutio dogmatica Lumen gentium
MTKS	dokument mezinárodní teologické komise o synodalitě: MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. *Synodalita v životě a poslání církve*. Praha 2021.
PE	Apoštolská konstituce PRAEDICATE EVANGELIUM *O Římské kurii a její službě Církvi a světu*, z 19. 3. 2022.